Қишлоқ ҳақиқати

1993 йил 11 сентябрь
ШАНБА
№ 105 (5.546).
Сотувда эркин нархда.

Ўзбекистон Республикаси ижтимоий-сиёсий газетаси • 1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган

• *Мавсум тараддуди*

МАҚСАД—ИҚТИСОДНИ МУСТАҲКАМЛАШ

Сурхондарё вилоятининг жанубий районларида ғўза баргини тўктиришга киришилди. Амалдаги йилда 107 минг гектардаги ҳосил машиналар ёрдамида йиғиштириб олинади. Шу кеча-кундузда Шеробод районидаги В. Қодиров номли, Термиз районидаги Э. Дўлмонов номли, Музробод районидаги Ш. Қувондиқов номли, Қизириқ районидаги «Кун чиқиш» жамоа хўжаликларида ОВХ-28 аппаратлари ёрдамида бу муҳим тадбир амалга оширилаяпти.

2750 гектар майдонда режадаги 7,5 минг тонна оқ олтин ҳосилини етиштириш билан боғлиқ ташвишлар ортда қолди. Ҳозир далаларимизда 9 минг тоннача ҳосил борлиги хомчўт қилинди. Уни барвақт нобуд қилинмасдан йиғиштириб олинадиган бўлса, ҳар гектар майдондан режадаги 28 ўрнига 32 центнердан хирмон кўтарилади, Амалдаги йилда ҳукуматимиз хўжаликлар имкониятини янада кенгайтирди. Ялпи ҳосилнинг 80 фоизи давлат буюртмасини ташкил этса, 20 фоизини биз эркин баҳода сотишимиз мумкин. Хўжалик улушидаги толанинг ўзи иқтисодий аҳволимизни анча яхшилайди. Бултурги ҳосилдан ихтиёримизда қолган 650 тонна тола қарийб 700 миллион сўм даромад келтираяпти.

Жорий йилдан давлат хўжалиги жамоа хўжалигига айланди. Энди ернинг, техника ва бошқа бойликларнинг ҳақиқий эгаси — ширкатлар. Шунинг учун ҳам деҳқонларимизда меҳнатга муносабат ўзгараяпти, масъулият ошмоқда. Пайғам Ҳусанов бошлиқ ширкат деҳқонлари ғўза баргини тўктиришга бултургидан барвақт киришдилар. Улар 200 гектар майдондан 500 тонна ўрнига 700 тонна хом ашё топширишга аҳд қилишган. Яна ўн кундан сўнг улар машина теримига киришадилар.

Деҳқонларимиз 1600 гектар майдонда ўрта толали, 1150 гектар майдонда ипак пахта етиштиришмоқда. Ҳозир ўрта толали пахтанинг 50—60 фоизи қийғос очилди. Заршуносларимиз Вазирлар Маҳкамасининг йиғим-терим мавсумини уюшқоқлик билан ўтказишга пухта ҳозирлик кўриш ҳақидаги қарорини қизиқиш билан ўқиб чиқдилар. Бунда айниқса, терим техникасини мавсумга сифатли тайёрлашга алоҳида эътибор берилган. Хўжалигимизда ҳар йили ҳам ҳосилнинг асосий қисми машиналарда саранжомланади. Амалдаги йилда 73 та машинада ялпи ҳосилнинг 85 фоизини териб олиш режалаштирилди. Куни кеча марказий таъмирлаш устахонасида бу ҳақда бафуржа фикрлашиб олдик. Заҳира қисмлар, ёнилғи-мойлов материллари тақчиллиги ҳаммамизни ташвишга соляпти. Ҳукуматимиз бу муаммони ҳал этишни мутасадди ташкилотлар зиммасига юклаган. Лекин биз ўз имкониятларимиз даражасида мавжуд техникани мавсумга сифатли тайёрладик. Ҳозир терим агрегатлари бирин-кетин пайкаллар бошига чиқарилаяпти. 13 та пахта юклагич, 47 та темир арава, даладаги техника қайриладиган қисмни текислаб берадиган 6 та мосламалар тахт турибди. Теримчиларга этаклар тарқатилди. Биз мавсум бошланган биринчи кунданоқ механик-ҳайдовчиларга бир тонна пахта учун 1000 сўмдан, теримчиларга эса бир килограмм хом ашё учун 50 сўмдан ҳақ тўлашга қарор қилдик. Фикримизча, мавсумда 1700 киши эмас, 3000 киши иштирок этиши мўлжалланмоқда.

Фақат бизни эмас, эҳтимол аксарият хўжаликлар раҳбарларини, мутахассис ва механизаторларни ташвишга солаётган муаммо — ёнилғи-мойлов маҳсулотлари таъминотидаги тақчилликдир. Терим мавсуми бошлангач, хўжалигимизга ҳар куни 15 тоннагача дизель ёнилғиси зарур. Терим агрегатлари учун ишлатиладиган гидрол мойи йўқлиги энг ташвишлисидир. Пахта йиғим-терими муддати қисқарсин, оқ олтинимиз нобуд бўлмасин десак пахтакорларга бу соҳада шошилинч ёрдам кўрсатилиши керак

Хўжалигимиз меҳнат аҳли Ўзбекистон мустақиллигининг икки йиллигини муносиб кутиб олишди. Давлатга пилла, гўшт, бошоқли дон, картошка, полиз маҳсулотлари, ҳўл мева, тухум сотиш режаларини ортиғи билан уддаладилар. Энди асосий вазифа оқ олтинни қисқа муддатларда йиғиштириб олишдан иборатдир. Биз йиллик режани 20 октябргача бажаришга аҳд қилдик. Қўшимча 1,5 минг тонна оқ олтин йиғиштириб олсак, ўйлаймизки, иқтисодий аҳволимиз янада мустаҳкамланади.

Ч. МАМАРАЖАБОВ,
Шеробод районидаги В. Қодиров номли жамоа хўжалиги бошқаруви раиси.

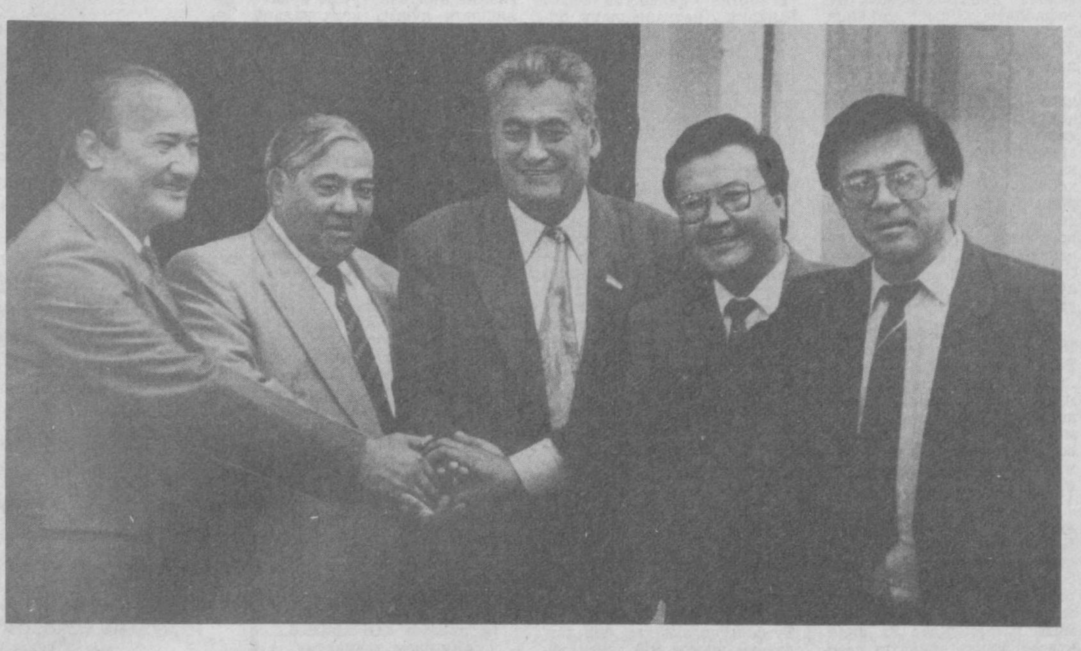

СУРАТДА: делегациялар раҳбарлари —Андижон вилояти ҳокими Қ. Обидов (чапдан), Фарғона вилояти ҳокими М. Исломов, Наманган вилояти ҳокими Б. Рапиғалиев, Ўш вилояти маъмурияти бошлиғи А. Эркабоев ва Жалолобод вилояти маъмурияти бошлиғи А. Тоғаев.

ЕРИ ЕРИГА, ДИЛИ ДИЛИГА ТУТАШ

НАМАНГАНДА УЗБЕКИСТОН ВА ҚИРҒИЗИСТОН РЕСПУБЛИКАЛАРИНИНГ ФАРҒОНА ВОДИЙСИДАГИ ВИЛОЯТЛАРИ РАҲБАРЛАРИ УЧРАШУВИ БУЛДИ

Гўзал Фарғона водийсига узоқ-яқин мамлакатларнинг кишилари азалдан қизиқиш билан қарашган. Бу сўлим гўшада турли миллат вакиллари неча асрлардан буён аҳил ва иноқ яшаб келишади.

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн учинчи сессиясида Президентимиз И. А. Каримов шундай деди: «Биз бундан буён ҳам иқтисодиётимизнинг Марказий Осиё мамлакатлари билан бирлашишини ривожлантира борамиз. Энг муҳим вазифаларни биргаликда куч-ғайрат сарфлаб ҳал қиламиз. Қозоғистон, Қирғизистон, Туркманистон, Тожикистон ва бошқа давлатларнинг раҳбарлари билан яқинда ўтказилган музокаралар ҳамкорликка яхши асос солди». Дарҳақиқат, бу борада юртбошимиз қатор хайрли ишлар ташаббускори бўлиб майдонга чиқмоқда. Шу йилнинг бошида Тошкентда Марказий Осиё давлатлари ҳамкорлигига расман асос солинди.

Шу йил 14 августда Президентлар И. А. Каримов ва А. Акаев Ўш шаҳрида учрашиб, ҳар икки мамлакат иқтисодиётини ривожлантириш, манфаатли ҳамкорликни кучайтириш, яхши қўшничилик, дўстлик муносабатларини қарор топтириш мақсадида 1994—2000 йилларга мўлжалланган баёнотнома имзоладилар. Ана шу учрашувда юртбошимиз Ўзбекистоннинг Фарғона, Андижон, Наманган, Қирғизистоннинг Ўш, Жалолобод вилоятлари раҳбарлари ўзаро кенгашиб олсалар яхши бўларди, деган фикрни айтганди. Бу таклиф Қирғизистон раҳбари томонидан ҳам маъқулланди. Шунга мувофиқ 1993 йил 8 сентябрь куни Наманганда водий вилоятлари раҳбарлари учрашуви бошланди.

Эрта тонгданоқ наманганликлар байрамона кайфиятда кўчаларга чиқдилар. Чекка қишлоқлардан бошлаб вилоят марказигача бўлган йўл ва хиёбонлар дўстлик, ўзаро ҳамкорлик, меҳр-оқибатни улуғловчи шиорлар, байроқлар билан безатилган. Меҳмонлар Норин тумани ҳудудидаги Қорадарё соҳилида кўтиб олинди. Сўнгра Наманган туманидаги «Соҳибкор» жамоа хўжалиги боғида бир пиёла чойга таклиф этилдилар. Шу тариқа дўстлар ташрифи бошланди. Улар вилоят марказида ўн учинчи анъанавий ҳосил байрами ярмаркаларини, Бобур номидаги маданият ва истироҳат боғида Мустақиллик байрами арафасида фойдаланишга топширилган фахрийлар чойхонасини, кенг истеъмол буюмлари кўргазмасини бориб кўрдилар. Кейин вилоят ҳокимлигида Жалолобод, Ўш, Андижон, Фарғона, Наманган вилоятлари ўртасида ўзаро дўстлик ва ҳамкорлик шартномасини имзолашга йиғилдилар. Учрашувни Наманган вилояти ҳокими, Ўзбекистон халқ ноиби Бургутали Рапиғалиев очди.

(Давоми 2-бетда).

ИЛК ХИРМОНЛАР

● БУХОРО тумани давлат ва жамоа хўжаликларининг дастлабки «оқ олтин» карвони қабул пунктига йўл олди.

— Деҳқонларимиз бу йил 40 минг тонналик хирмон уюшни мўлжаллаяпти, — деди туман ҳокими Элмурод Шомуродов. — Мавсумни ёғинсочинли кунларга қолдирмай, 30 иш кунида якунлаш ниятидамиз.

Вилоятнинг Қоракўл, Олот ва Жондор туманлари хўжаликларининг «оқ олтин» карвонлари ҳам йўлга чиқди.

ВИЛОЯТДА БИРИНЧИ

● НАРПАЙ туманидаги «Октябрь» жамоа хўжалиги пахтакорлари Самарқанд вилоятида биринчи бўлиб пахта теримига киришди. Улар бу йил ҳосилдорликни 28 центнерга етказиб, минг тонналик хирмон уюш ниятидалар. Даладаги ҳосил чўғи кўзланган марра эгалланишидан далолат беради.

(ЎзА).

ИШОНЧ ЁРЛИҒИ ТОПШИРИЛДИ

9 сентябрь куни Корея Республикасининг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси этиб тайинланган Ким Сок Кю Президент Ислом Каримовга ишонч ёрлиғини топширди.

Ким Сок Кю элчилик фаолиятини Ўзбекистон раҳбарига Корея Президентининг саломи ва эзгу тилакларини етказиш билан бошлаётганидан мамнун эканини айтди. Корея ва Ўзбекистон Республикалари ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик муносабатларини янада мустаҳкамлаш учун бутун куч-ғайратини сафарбар этишини маълум қилди.

Президент Ислом Каримов Ким Сок Кюни юксак лавозим билан қутлаб, ўтган йили июнь ойида Кореяга қилган сафари чоғида асос солинган дўстона муносабатларни ривожлантириш йўлидаги олижаноб фаолиятида муваффақиятлар тилади.

Қабул маросимида Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири С. Саидқосимов иштирок этди.

(ЎзА).

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВГА

Президент жаноблари!

Ўзбекистон Жумҳурияти мустақиллигининг икки йиллиги муносабати билан самимий табрикларимни йўллайман.

Туркия билан Ўзбекистон ўртасидаги муносабатлар ўтган икки йил ичида ҳар соҳада ривожланди. Бу муносабатлар келгуси йилларда янада юксак поғоналарга чиқишига ишончим комил.

Сизнинг раҳбарлигингизда олиб борилаётган сиёсий ва иқтисодийислоҳотлар натижасида Ўзбекистон демократик, дунёвий ва замонавий ўлкалар қаторидан жой олишига бўлган ишончимни алоҳида таъкидлаб ўтишни истайман.

Бу тарихий кунда жаноби олийларига ва қардош ўзбек халқига саломатлик, бахт-саодат, фаровонлик тилайман.

Туркия Жумҳурияти Бош вазири

Тансу ЧИЛЛЕР

БОШ ВАЗИР ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

9 сентябрь куни Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов халқаро банклар конференциясида иштирок этган Малайзиянинг Берхад банки делегацияси аъзоларини қабул қилди.

Бош вазир Ўзбекистонда Берхад банкининг ваколатхонаси очилгани билан меҳмонларни табриклади.

— Тошкентда бўлиб ўтган халқаро банклар конференциясида иштирок этганимиздан ғоят мамнунмиз, — деди банк президенти Т. Ш. Ҳошим Омон. — Муассасамиз ташаббуси билан яқинда Малайзияда ўтказиладиган семинарга ўзбекистонлик дўстларимизни ҳам таклиф этиш ниятидамиз.

Учрашувда Бош вазирнинг ўринбосари Ў. Султонов иштирок этди.

(ЎзА).

ВАЗИФАЛАР БЕЛГИЛАБ ОЛИНДИ

Қаршида вилоят фаолларининг йиғилиши бўлди. Унда шаҳар ва туман ҳокимлари, халқ ноиблари, жамоат ташкилотлари ва матбуот вакиллари қатнашди.

Вилоят ҳокими Т. Хидиров Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг Республика Олий Кенгаши ўн учинчи сессиясида сўзлаган нутқида ўртага қўйган вазифалар тўғрисида маъруза қилди.

Йиғилишда вилоятни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг устивор йўналишлари белгилаб олинди.

(ЎзА).

ЮБИЛЕЙГА ҲАММА НАРСА ТАЙЁРМИ?

Бухорода Баҳоуддин Нақшбанд таваллудининг 675 йиллигини ўтказишга мутасадди вазирликлар, «Мовароуннаҳр» мусулмонлари диний бошқармаси вакиллари, Бухоро вилояти юбилей комиссияси аъзолари иштирокида йиғилиш бўлди. Республика Бош вазирининг ўринбосари М. Қорабоев, Бухоро вилояти ҳокими Д. Едгоров йиғилишда сўзга чиқиб, Шарқнинг буюк алломаси маъракасини намунали ўтказиш билан боғлиқ масалалар хусусида гапирдилар.

Йиғилиш қатнашчилари Баҳоуддин Нақшбанд меъморий комплексида ниҳоясига етказилаётган таъмирлаш ишлари билан танишди, юбилей эсдалик совғалари — соатлар, чинни, зардўзлик буюмлари, санъат асарлари кўргазмасини кўздан кечирди.

ҒЎЗА БАРГИНИ ТЎКТИРИШ—МУҲИМ ИШ

Тавсия

Пахтакорларимизнинг ёз бўйи қилган фидокорона меҳнатлари туфайли барча вилоятларда мўл ҳосил етиштирилди. Мутасадди идораларнинг маълумотларига кўра Сурхондарё, Бухоро, Қашқадарё вилоятларининг кўпчилик пайкалларида мавжуд кўсакларнинг 40—50 фоиздан зиёди очилган. Етиштирилган ҳосилни сифатли ва қисқа муддатларда йиғиб-териб олишда ғўза баргини сунъий тўктиришни тўғри ўтказишнинг аҳамияти катта.

Бу йил дефолияцияни иложи борича қисқа муддатда ўтказиш шарт, чунки баҳорда ёғингарчилик кўп бўлди, чигит қайта-қайта экилди. Шу боис ғўза ривожи анча кечикди. Бу муҳим тадбирни ниҳоятда қисқа фурсатда ва сифатли ўтказиш талаб қилинади.

Маълумки, ғўза баъзан обҳаво ноқулай келганда маромида ривожланмайди, ҳосил вақтида етилмайди. Бу албатта, ҳосилга, унинг сифатининг бузилишига олиб келади. Шундай пайтда хом ашё пишиб етилишини тезлаштириш учун ғўза барги сифатли тўктирилиши муҳим аҳамиятга эга. Бунинг учун дорилардан оқилона фойдаланиш лозим. Агар ғўза барги муддатидан илгари тўктирилса, бу ҳосилдорликнинг пасайиши, боз устига тола сифатининг бузилишига олиб келади. Аксинча, у кечиктириб юборилса, барглар тўла тўкилмай терим чўзилади, машина теримига вақт кам қолади, пахтанинг ифлослиги ва намлиги ортиб кетади. Баргларнинг 85 фоизи тўкилгандагина агрегатлар яхши ишлайди. Бу тадбир ўз вақтида амалга оширилсагина ҳосил тез етилади ҳамда унинг асосий қисмини совуқ тушмасдан машиналарда саранжомлаш мумкин бўлади. Бу ҳосилдан бўшаган майдонни ўз вақтида шудгор қилиш ҳамда келаси йилга пухта замин яратиш имконини беради.

Бу йил мазкур ишни амалга оширишда магний хлорат, кальций хлорат-хлорид, УДМ ва «Сиҳат» дефолиантларидан фойдаланилади. Уларни қўллашда тавсияларга қатъий риоя этиш зарур.

Дефолиацияни ҳавонинг кунлик ҳарорати 17 даражадан паст бўлмаганда ўтказиш мақсадга мувофиқдир. Дорилашга экин биологик жиҳатдан тайёр бўлганда киришиш ва уни қисқа муддатда якунлаш зарур. Магний хлорат зарар етказмаслиги учун дефолияцияни кўсакларнинг камида 50—55 фоизи очилганда ўтказган маъқул.

Юқорида таъкидланганидек бу йил ғўза ривожи ўтган йилдагидан бироз орқада, сентябрнинг бошлари ва ўрталарида кўсаклар ёппасига очилиши кутилмоқда. Унгача барча пайкаллар агрономлар томонидан синчиклаб текшириб чиқилиши ҳамда ҳар бир хўжалик ва ҳар бир дала бўйича дефолиация ўтказишнинг табақалаштирилган муддатлари белгиланиши лозим.

Ғўза баргини тўктиришни сифатли ўтказиш унинг муддатини тўғри белгилаш, дориворларни тўғри танлаш ҳамда уларнинг қанча миқдорда қўлланишига боғлиқ. Бу ўринда жумҳуриятимизда генетик келиб чиқиши, биологик хусусияти ҳамда дефолиантларга таъсирчанлиги, баргларининг тузилиши жиҳатидан турлича бўлганлиги билан фарқланадиган кўплаб ғўза навлари экилаётганини унутмаслик керак. Шунинг учун ҳам ғўза баргини тўктириш районлаштирилган навларнинг биологик хусусиятлари, етилиш даражасини аниқ ҳисобга олган ҳолда ўтказилса юқори самара бериши мумкин.

Бу ўринда дефолиантларга кам таъсирчан ва ўта таъсирчан баъзи навларни эслатиб ўтиш мумкин. «Тошкент-1», «Тошкент-6», «Ан—Боёвут-2», «С-6524», «С-6530» навларга дорилар кам таъсир қилади. Шу боис уларга дефолиантлар юқори нормаларда ишлатиш талаб этилади. Магний хлоратни гектарига 10—12 килограмм, кальций хлорат-хлоридини гектарига 20—25 килограмм қўллаш мақсадга мувофиқ.

Дефолиацияга ўта сезгир бўлган баъзи ғўза навларига «АН-402», «АН—Ўзбекистон-3», «Самарқанд-3», «Ан-410», «С-4880», «Қирғиз-3», «Наманган-77» ва «108-Ф»ларни киритиш мумкин. Уларга эталон сифатида олинган «Тошкент-1» навига нисбатан 25—40 фоиз кам миқдорда дефолиант қўлланилганда барг сифатли тўкилиши мумкин. Магний хлоратни гектарига 6—12 килограммгача, кальций хлорат-хлоридни гектарига 15—20 килограммгача қўллаш мақсадга мувофиқ. Ингичка толали навлар орасида «Термиз-14». дефолиантларга бирмунча таъсирчан ҳисобланади. Унга «С-6037» га қараганда 20—25 фоиз кам дори сарфланади.

Ҳаво ҳарорати 17 градусдан пасайиб кетса, юқорида келтирилган дефолиантлар нормалари 15—20 фоиз оширилади, чунки меъёрни аниқ белгилаш ишни сифатли бажариш гаровидир.

Агарда ўта сезгир бўлган навларга эталон сифатида олинган «Тошкент-1» нави учун дефолиант мароми қўлланилса, бир қанча ўзгариш рўй беради. Биринчидан, дефолиация мутлақо бузилади. Иккинчидан, кўсаклар куйиши ва ёш кўсакларни тўкилиши бошланади. Учинчидан, тола сифати бузилади. Чигитда ёғ миқдори ва умумий ҳосил миқдори камайиб кетади. Шунинг учун ҳар бир навга тааллуқли дефолиантлар қўлланиши керак. Шунда юқорида келтирилган камчиликларнинг олди олинади ва атроф муҳит ҳам ифлосланмайди. Яна шуни айтиш керакки, ўта сезгир навларнинг муддатидан олдин ўтказиладиган дефолиацияга таъсирчанлиги кучлидир.

Магний хлорат таъсири кучли, барг тўқималарини тезда сувсизлантиради, пуркалгандан кейин икки кун ўтгач, ғўза баргининг қовжираши бошланади. Ҳозир магний хлорат препарати ўрта толали ғўзалар учун асосий дефолиант бўлиб қолди. Шунинг учун уни қўллаш муддатларига қатъий риоя қилиниши керак. У аниқ миқдорда белгилаб олиниши зарур. Шу билан бирга ўсимлик ҳолатига, ғўза навларига алоҳида эътибор беришни талаб этади. Ғўза баргини тўктиришда пуркаш муддати ва препарат миқдорида асло хатога йўл қўйиб бўлмайди. Бу ишнинг сифатсиз бажарилиши ҳосилнинг пасайиб кетишига олиб келади. Ўтган йиллар жумҳуриятимизнинг баъзи бир хўжаликларида бундай хусусиятлар ҳисобга олинмаганлиги, тахминий мўлжал билан иш олиб борилганлиги натижасида ҳосилдорлик камайиб кетиш ҳолатлари рўй берган. Шу боис жорий йилда бу хатога йўл қўймаслик керак.

Кўп йиллик тажрибалар шуни кўрсатдики, дефолиацияни ер усти аппаратлари ёрдамида ўтказиш мақсадга мувофиқдир. Бунда, биринчидан, препаратларнинг таъсирчанлиги ортади, иккинчидан атроф-муҳит мусаффолигига зарар етказмайди. Шу боис мазкур муҳим тадбирнинг 90 фоизини ОВХ-28 ва штангали пуркагичли тракторлар ёрдамида ўтказиш мақсадга мувофиқ.

Самарқанд, Сурхондарё, Қашқадарё вилоятларининг қўриқ ерларида дефолиантлар самолётлар ёрдамида пуркалади. Бунда бир гектар майдонга 100 литр эритма ишлатилади. Тракторларда қўлланилганда эса 200—300 литргача эритма солинади.

Магний хлорат препаратининг сақланиш қоидаларига алоҳида риоя қилиш зарур. Агар у нам жойда сақланса, таъсир кучи камайиб, яроқсиз ҳолга келиб қолиши мумкин.

Дефолиантнинг иккинчи тури кальций хлорат-хлорид оч сариқ рангли бўлиб, унинг 42 фоизли эритмаси сувда тез аралашади. Магний хлоратга нисбатан таъсирчанлиги кучсиз. Унинг ҳам кучланиш қоидалари ва муддатлари магний хлоратга ўхшайди. Лекин қулайлик томони шундаки, олдиндан аралашма тайёрламасдан эритмасини тўғридан-тўғри дефолиант бакларига солиб сув билан аралаштириб, ишлатавериш мумкин. Албатта, уни фильтрдан ўтказса яхши бўлади. Препаратнинг камчилиги шундаки, уни ташиб келтириш қийин. Сабаби металл идишларни занглатиб юборади.

Дефолиантнинг учинчи тури «Сиҳат» препарати. У ўрта ва ингичка толали ғўзалар учун гектарига 13 килограмм ва 16—18 килограммгача қўлланилади.

Дефолиантнинг тўртинчи тури УДМ. Уни қўлланишдан олдин ишлатиш жойида аралашма тайёрлаб олинади. Юқорида келтирилган дефолиантларни қўллашда ҳар бир хўжаликда аралашма тайёрлаб берадиган марказлаштирилган жой бўлиши керак. Уруғлик учун ажратилган ғўза майдонларини дефолиация қилиш тавсия этилмайди. Чунки у чигитга салбий таъсир кўрсатиши мумкин.

Яна бир тавсиямиз шундан иборатки, дефолиация сифатли бўлиши учун дефолиациядан 7—8 кун олдин ғўзаларга енгил сув бериш лозим. Сув кўп ёки оз берилса, ишнинг самараси кам бўлади. Тупроқ нами етарли бўлгандагина барг яхши тўкилади.

Дефолиантлар билан ишлаш пайтида улардан фойдаланишнинг санитария-гигиена қоидаларига риоя қилинишига алоҳида эътибор бериш керак. Ишчи ва мутахассислар заҳарли химикатлардан фойдаланиш чоғида хавфсизлик қоидаларига риоя этишлари шарт. Мазкур тадбирда қатнашадиган ҳамма ходимлар медицина кўригидан ўтишлари лозим.

Юқорида баён этилган қоидаларга қатъий амал қилиб, иш юритилган тақдирдагина ҳосил ўз вақтида пишиб етилиб, йиғим-теримни қисқа муддатларда механизмлар ёрдамида йиғиштириб олишга имконият яратилади.

Тавсия Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги вазирлиги пахтачилик бош бошқармаси, «Биолог» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси ва «Ўзқишлоқхўжаликкимё» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси мутахассислари томонидан тайёрланган.

ЕРИ ЕРИГА, ДИЛИ ДИЛИГА ТУТАШ

(Давоми. Боши 1-бетда).

— Ҳеч бир мамлакат истиқлолга эришиб, осонликча қаддини тиклаб олмаган,— деди у. — Бугунги кунда Ўзбекистон ҳам, Қирғизистон ҳам қийин даврни бошдан кечираяпти. Мустақиллик йўли машаққатли ва оғир синовлардан иборат. Тикланиш босқичидан муваффақиятли ўтиш учун ҳар бир давлат ўзига хос йўл танламоқда. Буюк мақсадларга эришиш учун имконият кўп. Марказий Осиё давлатлари ҳамкорлигининг вужудга келиши табиий бойликлар, хом ашё ресурслари, ишлаб чиқариш кучлари бирлашишига хизмат қилаяпти. Ўзбекистон билан Қирғизистоннинг чегаралари туташ, халқларимиз бир-бирларини сира айри кўриша олмайди, қиз олиб, қиз бериб, қуда-қудағай бўлиб кетишган.

Учрашувда Абдужаппер Тоғаев бошлиқ Жалолобод, Абдуғани Эркабоев бошлиқ Ўш, Қобилбек Обидов бошлиқ Андижон, Мирзажон Исломов бошлиқ Фарғона вилоятлари делегациялари қатнашди.

Водийда истиқомат қиладиган халқлар азалдан қалби, урф-одати, анъанаси, маданияти, маърифати бир-бирига яқин. Қон-қардошлиги, оға-инилиги, қуда-андалиги ҳам шундан. Бу дўстлик, бирдамлик, ҳамкорлик турли даврларда синовдан муваффақиятли ўтган. Бутунлай янги давлат барпо этилган ҳозирги даврда бу яқинлик янгича мазмун билан бойиб бораяпти. Қўлни-қўлга бериб, елкама-елка туриб ишлаш пайти келди. Собиқ иттифоқ республикаларининг айримларида турли можаролар чиқиб турган бир пайтда бизда осойишталик, тинч меҳнат барқарор. Дўстлик, ҳамкорликни янада ривожлантириш ҳақида фикрлашилаяпти. Наманган учрашувига беш вилоятдан ишчи гуруҳлари бир неча кун фаол ишлашди.

Учрашувда Андижон ва Ўш, Наманган ва Жалолобод, Фарғона ва Ўш, Жалолобод вилоятлари билан тузилган келишувлар баёнлари маъқулланди. Халқ хўжалигини тараққий эттиришнинг қисқа ва узоқ муддатли истиқболларини белгилашда вилоятларнинг иқтисодиётини мувофиқлаштириш, хом ашё, меҳнат ресурсларидан оқилона фойдаланиш, илм-фан ютуқлари, хорижий тажрибаларни кенг жорий этиш, четга хом ашё эмас, тайёр маҳсулот чиқариш, ўзаро ҳамкорликда қўшма корхоналар барпо қилиш масалалари қамраб олинди. Саноат маҳсулотлари, айниқса, халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришда ўзаро ҳамкорлик қилиш, қурилиш, транспорт, алоқа тармоқларида бозор иқтисодиёти шароитида хўжалик юритишнинг мақбул тажрибаларини алмашиб туриш ва қўллаш, қишлоқ хўжалигида, қайта ишлаш соҳасида манфаатли ҳамкорликни кучайтириш, табиий имкониятдан самарали фойдаланиш каби масалалар хусусида фикр юритилди.

Қирғизистон билан Наманганнинг чегараси 327 километр. Аммо бу ўзаро дўстликка ғов бўлолмайди. Бугунги кунда биргина Наманган вилоятида 16 минг нафардан зиёд қирғиз истиқомат қилади. Қирғизистонлик жуда кўп ёшлар Наманган олий илмгоҳлари, техникум ва билим юртларида ўқиб, малакали мутахассис бўлиб қайтишмоқда. Косонсой, Чуст, Чортоқ, Янгиқўрғон, Уйчи туманлари каби қирғизлар зич яшайдиган кўпгина жойларда қирғиз тили мактаблари ташкил этилган. Уларга дарсликлар, ўқув қўлланмалари етказиб беришда қўшни мамлакат ёрдами сезилиб турибди. Темир йўл хизматидан ҳам қирғизистонликлар эмин-эркин фойдаланмоқдалар. Ҳар икки республика вилоятларига автобуслар қатнови йўлга қўйилган.

Учрашувда мавжуд оқава сувларни тежаб-тергаб ишлатиб, оқилона тақсимлаб, шу тариқа Оролга кўпроқ оби-ҳаёт юборишга келишиб олинди. Ер ости ва ер усти табиий бойликларидан биргаликда фойдаланиш, табиат мусаффолигига эришиш, экология бузилишига йўл қўймаслик, табиий офатларнинг олдини олишда биргаликда ҳаракат қилиш мақсадга мувофиқлиги қайд қилинди. Солиқ, бож, нарх, банк тизимларида ҳам ўзаро келишувлар бўлди. Халқларимиз манфаатларидан келиб чиқиб, ҳудудларнинг амалдаги қонун-қоидаларини ҳурмат қилган ҳолда фуқаролар эркинлигини кафолатлаш, катта йўл, кўприк, сув шохобчаларини биргаликда қуриш, ўзаро маданий-маърифий алоқаларни янада ривожлантириш, матбуот, телевидение, радио эшиттириш соҳасида узвий ҳамкорликни йўлга қўйиш ҳақида гап борди.

Учрашув иштирокчилари Ўзбекистон ва Қирғизистон Республикалари Президентлари И. А. Каримов ва А. Акаев номига мактуб йўлладилар. Сўнгра ҳар иккала мамлакат оммавий ахборот воситалари вакиллари учун матбуот конференцияси ўтказилди.

Меҳмонлар Наманганнинг шимолида жойлашган Бобораҳим Машраб номидаги маданият ва истироҳат боғи қаршисида дўстлик учрашувига бағишланган ёдгорликнинг очилиш маросимида қатнашдилар ва вилоятнинг бошқа диққатга сазовор жойларида бўлдилар.

Куннинг иккинчи ярмида учрашув иштирокчилари Янгиқўрғон туманида барпо этилган Шароф Рашидов номидаги боғда дўстлик рамзи сифатида кўчат экдилар. Мева-сабзавотни қайта ишлашга ихтисослашган «Алфа-ло вал» қўшма корхонасини, «Нанай» давлат хўжалигида парваришланаётган Голландия картошкаси майдонларини бориб кўрдилар. Деҳқонлар, боғбон ва соҳибкорлар билан мулоқотда бўлдилар.

Биз дўстлик ташрифи дамларида ўзларининг қадоқ қўллари билан етиштирган маҳсулотларини Наманган вилояти аҳолиси дастурхонига тортиқ қилаётган ҳосил байрами қатнашчилари билан суҳбатлашдик.

— Байрамларга байрамлар уланмоқда, — дейди Уйчи районидаги «Соҳибкор» жамоа хўжалиги раиси Абдували Ўринов, — бугунги ҳосил байрамига 30 тоннадан зиёд қишлоқ хўжалиги маҳсулотларидан олиб келган эдик. Уларни арзон нархларда аҳолига сотаяпмиз. Хўжалигимиз ҳозиргача 600 тонна мева сотиб, йиллик режани ортиғи билан бажарди. Бугунги тарихий учрашув Ўзекистон ва Қирғизистоннинг водийдаги вилоятлари алоқасини янада мустаҳкамлайди...

Айниқса, уйчиликлар ташкил этган ярмарка кишилар билан гавжум бўлди. «Бирлашган» жамоа хўжалиги бу тантанага 42 хил маҳсулот олиб келди. Охунбобоев номли, «Зарбдор» жамоа хўжаликлари ҳам байрамга файз киритишган.

— Ўзбеклар ва қирғизлар худди эт билан тирноқдек бир-бирига жуда яқин, — дейди Тўрақўрғон туманидаги «Тўрақўрғон» жамоа хўжалиги бошқаруви раиси Икромжон Абдусаломов. — Туманимиздаги ҳар бир давлат ва жамоа хўжалиги ҳудудида қирғиз маҳалласи ёки қишлоғи бор. Шунингдек, Қирғизистонда ҳам ўзбеклар жуда кўп. Бизнинг жамоамиз боғбону сабзавоткорлари ҳам ўзаро дўстликни ривожлантиришдан манфаатдорлар. Туманимизда қуруқ меваларни қайта ишлашга ихтисослашган «Ширинлик» комбинати бор. Бу ерга нафақат туман ёки вилоятлардан, балки қўшни Қирғизистон ва Тожикистондан ҳам маҳсулотлар олиб келишади. Қайта ишланган, чиройли қутичаларга жойланган комбинат маҳсулотларига эса тобора харидорлар кўпайиб боряпти. Шу маънода келгусида ҳар икки мамлакат халқлари манфаатларига хизмат қилувчи турли йўналишдаги қўшма корхоналар қурилса деган истагимиз бор.

Ким билан суҳатлашмайлик, улар бугунги учрашувга катта эътибор билан қараб, келажакда икки томонлама ҳамкорлик, яхши қўшничилик муносабатлари, тинч-тотув ҳаёт кечириш учун шароит яратилишига ишонч билан қараётганларига амин бўлдик. Зеро, икки мамлакатнинг Фарғона водийсидаги вилоятлари раҳбарлари дўстлик шартномасига имзо чека туриб, «меҳр кўзда» дейишди. Чиндан шундай. Эндиликда бундай расмий йиғилишлар, аҳдлашувлар тўхтамайди. Учрашув қатнашчилари ҳар олти ойда бир марта йиғилиб, муаммоларни ҳал қилиб олишга келишдилар. Эрта тонгдан қош қорайгунча вилоятнинг шаҳар ва қишлоқларида ўзбекча, қирғизча куй-қўшиқлар баралла янграб турди. Бу хурсандчилик, шоду хуррамлик ери ерига, дили дилига туташ икки мамлакат халқларини янада яқинлаштиришига имонимиз комил.

Абдунаби ҚОРАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Бекобод район хўжаликлараро биофабрикасида қишлоқ хўжалик зараркунандалари — кўсак куртига қарши 150—200 минг дона бракон тарқатилаётир. Шунингдек, бу лаборатория препаратларини қардош Тожикистоннинг Нов, Мастчоҳ районларининг пахтакорлари ҳам олмоқдалар.

СУРАТДА: биолаборатория раҳбари Неъмат Қосимов, лаборатория ходимлари Шаҳзода Тожиқулова ва София Холиқовалар иш устида.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

Президент фармонлари қандай бажарилаяпти?

КАЙФИЯТГА КЎП НАРСА БОҒЛИҚ

Чироқчи — замини ҳосилдор, одамлари меҳнаткаш туманлардан бири. Бу ерликларнинг ўзига хос урф-одатлари, анъаналари бор. Туманда иқтисодий ислоҳотлар қандай амалга оширилмоқда? Одамларнинг кайфияти, турмуш тарзи нечук? Туман ҳокими Рашид Норбўтаев билан шу хусусда суҳбатлашдик.

— Туманимизда 218 минг аҳоли яшайди, 140 минг гектар ерда деҳқончилик қиламиз, — дейди ҳоким. — Деярли барча қишлоқларимиз ичимлик сув билан таъминланган. Туманга «зангори олов» келтириш чоралари кўриляпти. Чироқчи шаҳри шу йилиёқ тўлиқ газлаштирилади. Бироқ муаммоларимиз ҳам оз эмас. Масалан, ишчи кучи, мутахассислар кўп. Аммо иш ўринлари кам. Шунинг учун имкони борича тадбиркорликка, янги иш ўринлари очишга аҳамият беряпмиз. Президентимиз Қашқадарёда бўлганида эътиборни ана шу масалага қаратган эдилар.

Шу мақсадда Ҳ. Олимжон номидаги, «Соҳибкор» ширкат хўжаликлари ва «Коммуна» жамоа хўжалигида мева-сабзавот маҳсулотларини қайта ишлайдиган завод, пахта заводи қошида мато, бўз тўқиладиган корхона, бир йилда 10 миллион дона ғишт чиқарадиган завод қуриляпти. Айритом қишлоғида ҳар кеча-кундузда 120 тонна ун ва омухта ем тайёрлаб берадиган завод қуриш режалаштирилган. Мана шу иншоотлар ишга тушса, икки мингдан зиёд киши иш билан таъминланади.

— Туманда фермерлик қандай ривожлантирилмоқда?

— Фикримча, бизнинг шароитда кичик фермалар унча яхши самара бермайди. Шунинг учун йирикроқ, 30—40 гектар ери бўлган деҳқон хўжаликлари ташкил этяпмиз. Ҳозир иккита шундай хўжалик ишлаб турибди. Яна бир умидимиз — тузилаётган ўнлаб ширкат хўжаликларидан. Бундай ширкатда оз киши ишласа-да, кўп иш бажарилади.

Биз тумандаги айрим хўжаликлар, кичик корхоналар ва қурилишларда бўлдик. Ҳамид Олимжон номидаги жамоа-ширкат хўжалигида қад ростлаган консерва заводи бир йилда 15 миллион банка маҳсулот ишлаб чиқарар экан. У тўла қувват билан ишлай бошлагач, 600 киши доимий иш жойига эга бўлади. «Чиял» давлат хўжалиги қишлоқларида 30 мингдан зиёд аҳоли яшайди. Хўжаликда нари борса 1-1,5 минг одам ишлайди. Қолганлар чўл туманларга, Чироқчи, Қарши шаҳарларига қатнашга мажбур. Қани энди бу хўжаликда ҳам тезроқ янги иш ўринлари очилса.

Туман маҳаллий саноат комбинатига қарашли айрим корхоналарни ҳам кўздан кечирдик. Комбинат жамоа мулки шаклида хусусийлаштирилгач, меҳнатга муносабат ўзгарган. Ишчилар ўртача 40 минг сўмгача маош олмоқда. Чироқчидаги қайси меҳнат жамоасига бормайлик, одамларда кўтаринки руҳ, ишга янгича муносабат шаклланаётганига гувоҳ бўлдик. Зеро, ҳар бир жамоада кайфият яхши бўлса, кўзланган мақсадга тезроқ эришилади.

А. ТАЙПАТОВ,
ЎзА мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

ҚИММАТЛИ ВА ЙЎҚОЛИБ БОРАЁТГАН ЎСИМЛИКЛАР ҲАМДА ҲАЙВОНЛАР ТУРЛАРИНИ МУҲОФАЗА ЭТИШНИ КУЧАЙТИРИШ ҲАМДА УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИ ТАРТИБГА СОЛИШ ТЎҒРИСИДА

Қимматли ва йўқолиб бораётган ўсимликлар ҳамда ҳайвонлар турларининг нодир генофондини муҳофаза қилиш ва сақлаб қолишни кучайтириш, ёввойи ҳолда ўсувчи доривор, озуқа ва манзарали ўсимликларнинг турларини, ёввойи ҳайвонлар маҳсулотларини четдан республикага олиб киришни ва республикадан четга олиб чиқиб кетишни тартибга солиш, уларнинг тури ва сони сақланишини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Мулк шаклидан, хўжалик фаолияти туридан ва кимнинг тасарруфида эканлигидан қатъи назар барча корхоналар ва ташкилотларга, шунингдек, хусусий шахсларга тегишли рухсатномаси бўлмай туриб ёввойи ҳайвонларнинг (шу жумладан заҳарли жониворлар ва балиқларнинг) қимматли ва йўқолиб бораётган турларини овлаб тутиш (отиш), тутқинликда сақлаш ва республикадан четга олиб чиқиб кетиш, улардан заҳар олиш ва бу заҳарларни сотиш, доривор, озуқа ва манзарали ўсимликларнинг ёввойи турларини тайёрлаш ман этилсин.

2. Белгилаб қўйилсинки,

«Қизил китоб»га киритилган ўсимликлар ва жониворларни табиатдан ҳар қандай кўринишда тортиб ажратиб олишга, алоҳида ҳолларда Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси тақдимномаси ҳамда Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг хулосасига кўра Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси берадиган рухсатномалар асосидагина йўл қўйилади;

овланадиган ҳайвонларни (шу жумладан заҳарли жониворлар ва балиқларни) овлаш ҳамда уларнинг маҳсулотларини тўплаш, ёввойи ҳолда ўсувчи доривор, озуқа ва манзарали ўсимликларни тайёрлаш Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг хулосалари асосида Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси берадиган рухсатномалар бўйича амалга оширилади;

«Қизил китоб»га киритилган ёввойи ҳолда ўсувчи доривор, озуқа ва манзарали ўсимликларнинг турларини, ёввойи ҳайвонларни (шу жумладан заҳарли жониворлар ва балиқларни), уларнинг маҳсулотларини, коллекциялар, гербарийлар ва ўлжаларни четдан республикага олиб кириш ва республикадан четга олиб чиқиб кетишга Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг хулосалари асосида Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги берадиган лицензиялар бўйича рухсат этилади.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси икки ой муддат ичида:

ёввойи ҳайвонларни (шу жумладан заҳарли жониворларни) кўпайтириш ва уларнинг маҳсулотларини олиш мақсадида тутқинликда сақлаш тартибини;

«Қизил китоб»га киритилган ёввойи ҳайвонлар ва ўсимликларни овлаганлик (отганлик), тўплаганлик, сотганлик ва республикадан четга олиб чиқиб кетиш учун тўланадиган ҳақ миқдори, уни ундириб олиш ва бюджетга ўтказиш тартибини, шунингдек, ёввойи ҳолда ўсувчи доривор, озуқа ва манзарали ўсимликлар тайёрлашга рухсатномалар бериш тартибини тасдиқласин.

4. Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси, Прокуратураси, Ички ишлар вазирлиги ва Давлат божхона қўмитаси ўсимлик ва ҳайвонот олами табиий бойликларидан фойдаланилиши, уларни четдан республикага олиб кириш ва республикадан четга олиб чиқиб кетиш қоидаларига риоя этилиши устидан лозим даражадаги назоратни таъминласинлар.

5. Ушбу қарор ижросини назорат этиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси
Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 3 сентябрь.

КАМЁБ МОЛЛАР ЧИҚАРИЛМОҚДА

Жиззахдаги «Сўғдиёна» ишлаб чиқариш бирлашмасида «Дилноз» деб номланган яна бир фирма ишга туширилди. Қўлқоп ва дастрўмол чиқарадиган бу корхонага дастгоҳлар хориждан келтирилди.

Ҳозир бирлашма Япония, Германия, Англия, Италия, Америкадаги 20 дан ортиқ корхона билан ҳамкорлик қилмоқда.

И. ЖУРАЕВ.
ЎзА мухбири.

Бухоро озиқ-овқат ва енгил саноат технологияси олийгоҳининг катта илмий ходими Ражаббой Сафаров 22 йиллик изланишлардан сўнг пилла ҳосилдорлигини кескин ошириш йўлини топди. Унинг бевосита ташаббуси, елиб-югуришлари натижасида олийгоҳ базасида бир қути қурт уруғига мўлжалланган микроиқлимни бошқара олувчи технологик асбоб-ускуналар билан жиҳозланган тажриба қуртхонаси қурилди.

ДИҚҚАТ, ЯНГИЛИК!

ОЛИМ ИХТИРОСИ

Тажрибахона катта иссиқлик изоляциясига эга бўлган арзон нархдаги қурилиш материалларидан, жумладан, пахса девор ва хом ғиштдан қурилиб, усти тут шохлари билан ёпилади, Тажриба ишлаб чиқариш биносининг ости ер сатҳидан бир метр пастда жойлашган. Бундай қилинганда тупроқ намлиги буғланиш жараёнида пилла ҳосилдорлигига ижобий таъсир кўрсатади. Қуртхонани шамоллатиш махсус каналлар орқали пол тагидан бажарилади.

— Тажриба қуртхонамизда етиштирилган пилла ҳосилдорлиги оддий усулда парвариш қилинганидан 14 фоизга, навли таркиби эса 20 фоизга кўп бўлди, —дейди биз билан суҳбатда Р. Сафаров. — Бундан ташқари пилланинг навсиз (қорапўчоқ) таркиби 27 фоизга камайди. Олинадиган даромад 25 фоизга ортди. Ихтиронинг яна бир муҳим жиҳати шундаки, умумий қурт боқиш муддати тадбиқ қилинган қуртхонада табиий қуртхоналарга нисбатан 50—60 соатгача қисқарди. Йиллик иқтисодий самара тажриба қуртхонасида бир қути пилла уруғи ҳисобига 17.080 сўмни ташкил қилади. Бухоролик олим Р. Сафаров тажрибасини ўрганган бир гуруҳ сант-петербурглик олимлар ихтирони республика миқёсида тадбиқ қилиш мустақил Ўзбекистонимиз хазинасига миллиардлаб сўм маблағ келтиришини айтдилар.

С. ИЛҲОМОВ.

СУРАТДА: Бухоро вилояти ҳокими муовини А. Халилов, олийгоҳ доценти О. Вафоев ва Р. Сафаровлар тажрибахонада етиштирилган ҳосилни кўздан кечиришмоқда.

Муаллиф олган сурат.

ПАХТА КАРВОНИНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШГА ШАЙМИСИЗ?

Чиноз пахта тозалаш заводидаги ютуқ ва нуқсонлар

Ўзбекистон кенгликларидан бу йил йиғиштириб олинадиган пахта хом ашёси ғоят машаққатли меҳнат эвазига етиштирилди. Об-ҳаво деҳқон билан ўчакишгандай, энди униб чиққан ғўза ниҳолларини дўл-жала ювиб, нобуд қилиб, меҳнат самарасини пучга чиқараверди. Ўжарлиги тутгандек деҳқон ҳам қайтадан ерга чигит қадашни канда қилмади. Ахийри, табиий офатни ҳолдан тойдириб, кечикиб бўлса ҳам дуркун ва бўлиқ ғўзаларни ўстира олди.

Бугун пайкаллар чамanzорга айланган. Мислсиз меҳнат ва сарф-харажатлар эвазига етиштирилган ана шу оқ олтинимизни эртаиндин оммавий равишда йиғиштириб олишга киришамиз. Қонуний савол туғилади: мустақиллигимизнинг бебаҳо мулки — оқ олтинимизнинг бундан кейинги тақдири ишончли қўллардами? Пахта тайёрлаш шохобчалари терим мавсумига, узлуксиз оқ олтин карвонини қабул қилиб олишга шайми? Пахтакорларнинг шитобкор меҳнатига монанд зарур тайёргарлик кўрилганми? Ифтихоримиз, ризқ-рўзимиз бўлган пахтамиз нобудгарчиликлардан нечоғлик муҳофаза қилинган? Шунга ўхшаган саволларни ойдинлаштириш мақсадида Чиноз пахта тозалаш заводига ташриф буюрдик.

Корхона директори Абдураҳим Муқимов ўз хонасида экан. Газеталарда босилган «1993 йилги пахта ҳосилини йиғиб-териб олишга тайёргарликни тугаллаш ва уни уюшқоқлик билан ўтказиш тадбирлари тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори корхона раҳбарини ҳушёр торттириб, оромсизлантиргани сезилиб турарди. Қарор матнини ўқиб, камчиликларни бартараф қилиш юзасидан қўшимча тадбирлар ишлаб чиқиш хусусида бош қотираётганини у биздан яширмади. Ажабланадиган жойи йўқ. Юқоридан кўрсатма кутиш, бирон бир ташаббусдан келиб тадбирлар белгилаш, нуқсонларни камайтириб, ютуқларни ошириб сўзлаш кўпчилик корхона, ташкилот раҳбарларига аввалги йиллардан мерос қолган одат.

Корхона директори билан суҳбатимиз 1992 йил ҳосили билан боғлиқ иш натижаларини таҳлил этишдан бошланди. Жамоа 13 колхоз ва совхоздан 21 минг тоннага яқин пахта хом ашёси қабул қилиб олган ва қайта ишлаган. Ажратиб олинган тола тойларини буюртмачиларга наряд бўйича жўнатиш тугалланган. Тола, момиқ, чигит ажратиш, чигитни туксизлантириш цехларининг барчасида режа ошириб бажарилган. Бу йилги белгиланган режа ҳам ўтган йилдаги иш ҳажмига яқин...

Бош ҳисобчи Маҳбуба опа Матғозиева ишчиларни ижтимоий ҳимоялаш хусусида ҳикоя қилди. Ҳар ойда 18 миллион сўм маошга, 2 миллион сўм текин тушлик овқатга сарфланади. Ишчилар маоши 50 минг сўмга етибди.

Маълум бўлишича, корхонадаги тайёргарлик ишларини давлат қабул комиссияси кўрикдан ўтказган. Пахта ғарамлаш майдончаларининг тахт-тайёрлиги, тарози ва лабораториянинг ишлашини, пахта хом ашёсини сўриш, узатиш, уни қуритиш, толани ажратиш, чигитни туксизлантириш — дорилаш цехлари ва участкаларининг таъмирдан чиқарилгани, механизмлар, агрегатларнинг ишга шайлигини комиссия кўздан кечириб, 24 июлда қабул қилиб олган. Комиссия аъзолари Чиноз пахта тозалаш заводи ва унинг учала пахта қабул пунктида мавсумга тайёргарлик ишлари даражасини яхши баҳолашган.

— 1993 йил пахта ҳосилини нест-нобудсиз, пахта карвонини куттирмай қабул қилиб олишга жамоамиз билан пухта ҳозирлик кўрганмиз. Цехларга кириб, тугмача босилса бас, ҳамма дастгоҳу агрегатлар гувиллаб, бир маромда ишлай бошлайди,— деди Абдураҳим Муқимов.— Сўзимиз ва ишимиз бирлигига ишонч ҳосил қилмоқчи бўлсангиз, марҳамат имконият яратиб берамиз...

Корхона директори А. Муқимов, бош муҳандис ўринбосари Ш. Ш. Валиулин ҳамроҳлигида аҳвол билан танишишни 1-пахта қабул пунктидан бошладик. Холис эътироф этиш керакки, кимсасиз, улкан майдонда тозалик, озодалик ҳукмрон. Лекин қуритиш цехида пахтани узатиб берадиган агрегатларни янгиси билан алмаштириш ишлари бошлаб юборилганлигига гувоҳ бўлдик. Чала ишлар кўплиги шундоққина кўриниб турибди. Вақт эса зиқ. Ваҳоланки, маъмурият мавсумга шаймиз деб муддатидан илгари рапорт бериб юборган. Шундай экан, 4 сентябрь шанбани иш куни деб эълон қилиб, бу чала юмушларни тугатиш чораларини кўриш мумкин эди-ку.

Иш участкаларидаги механизмлар ва агрегатлар дид билан бўялган, яп-янгидек таассурот қолдиради. Лекин диққат қилинса, - уларнинг орасида ишламайдиганлари борлигини сезасан киши. Директор фикримизни уққандек иқрор бўлди-қолди:

— Яширишнинг нима кераги бор. Бу агрегатларнинг айримларида мотор йўқ. Борларида ҳам қуввати кам ёки ишламайди. Бошқаларида транспортёр лентаси ёки эҳтиёт қисмлар етишмайди. Сўнгра у битта узатиб бериш механизмини 1,5 миллион сўм туришини айтиб, нарх-наволарнинг кескин ошиб кетганлигини таъкидлади. Мен эса бу аҳволда қабул комиссияси қандай қилиб заводнинг тайёргарлигини яхши баҳолаган экан, деб ўйлардим.

Завод қошидаги ушбу қабул пункти жорий йилда хўжаликлардан 9000 тонна пахта хом ашёси қабул қилиб олади. Район пахтакорлари шу кунларда бамисоли спортчидек ҳал қилувчи кураш олдидан тин олишмоқда. Эрта-индин пахтазорларда терим пойгаси бошланади. Оқ олтин ортилган ўнлаб тележкалар карвони қабул пункти бўсағасига етиб келади. Уларни қабул қилиб олиб, пахтадан осмонўпар, салобатли ғарамлар бунёд этишга ихтисослашган ишчилар етарлими? Шу мазмундаги навбатдаги саволимизга «Ҳозирча битта ҳам ишчи йўқ» деган жавоб олдик. Ваҳоланки, пахта ғарамини тиклаш ўзига хос санъат бўлиб, у кишидан алоҳида уқув, маҳорат ва тажриба эгаси бўлишни талаб қилади. Тожик бирoдарларимиз бу ишнинг обдон ҳавосини олганлар. Тожикистондаги нотинч вазиятми ё йўл харажатларининг қимматлашиб кетгани учунми ҳозирча улардан дарак йўқ. Пахта пункти учун 30 киши зарур бўлса-да, шу кунгача бирор киши келиб корхона маъмурияти билан шартнома тузмаган.

Корхона маъмурияти эса бундан безовталаниш ўрнига олма пиш, оғзимга туш қабилида четдан мутахассис келиб қолишини кутаяпти. Ҳолбуки сентябрнинг биринчи ўн кунлиги ҳам тугади. Қолаверса, завод қисқа курслар очиб, пахтани ғарамлаш бўйича ишчилар тайёрлаши мумкин эди? — Энди буёғи нима бўлади, —сўрайман А. Муқимовдан.

— Аҳвол яхши эмас, — дейди у. — Хўжаликлардан колхозчиларни таклиф қиламиз. Улар ғарамлаш ишини яхши уддалай олишмайди, албатта...

Ишлар шунақа, корхона маъмурияти бозор иқтисодиёти шароитида эркин хўжалик юритиб, ўз муаммоларини ўзи ҳал қилиб боришга секинлик билан одатланмоқда. Акс ҳолда тушида ҳам, ўнгида ҳам кўриб юрган юмушдан муаммо ясармиди?

Шу ўринда бир мулоҳаза: Ўзбекистон — пахтакор мамлакат. Осмонўпар хирмонларни ғарамлаш масаласи ҳамма жойда изчил ҳал этилиши зарур. «Ўздавпахтасаноатсавдо» ассоциацияси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги билан биргаликда пахтани ғарамлаш бўйича мутахассислар тайёрлаш масаласини ҳал қилиши мумкин. Пахтани ғарамлаш технологияси аллақачонлар ишлаб чиқилган. Сир-асрорини ихтисос эгалари бир-бирларига оғзаки ўргатишади. Уни қоғозга тушириб, илмий асосдаги ишланма ҳолига келтириб, сўнг ҳунар-техника билим юртлари дастурига киритилса, олам гулистон.

Чиноз пахта тозалаш корхонасида бўлганимизда муаммолар ва нуқсонлар сероблигига, янги мавсумга маъмурият пухта ҳозирлик кўрмаганига ишонч ҳосил қилдик. Раҳбарият бу муҳим ишда хафсаласизликка йўл қўйган. Меҳнат жамоасининг куч-ғайратини олдидаги вазифаларни уддалашга сафарбар эта олмаган. Чинозликлар аҳволни ўнглаш учун отни қамчилиб, чала ишларни тез кунларда тугаллашлари зарур.

Баҳром ҚАҲҲОРОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДА ЧОРВАЧИЛИКНИ ХУСУСИЙЛАШТИРИШ ҚАНДАЙ САМАРА БЕРДИ?

Жонажон Ўзбекистонимиз мустақилликка эришгач, барча соҳаларда, жумладан, чорвачиликда ҳам амалга оширилаётган туб ислоҳотлар тўкинлик сари йўл очди. Илгари, собиқ совет даврида фермадан тортиб ер, сув, катта-кичик бинолар, техника ҳамда жиҳоз-ускуналар давлат қўлида эди. Шу боис кўпчиликнинг ҳаёлида бир фикр ўрнашиб қолганди: давлатники, менга нима! Бу эса чорвадор меҳнатига ҳақ тўлашда турли англашилмовчиликларни келтириб чиқарарди. Ким яхши ишлади, ким ёмон — барибир баъзан иккаласига баравар ҳақ ёзиларди. Оқибатда соҳа кишисида масъулият сусайди. Ўнлаб хўжаликлар фермаларида танг аҳвол юзага келди. Режалар барбод этилди. Асоссиз равишда юзлаб бош қорамоллар қирилди.

Шундай мушкул шароитда халқимизни чорва маҳсулотлари билан тўла таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Президенти оқилона йўл тутди. Тармоқни инқирозга юз тутишдан сақлаш мақсадида қатор ҳаётбахш фармонларга имзо чекди. Ана шулардан бири Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1993 йил 15 март 137 сонли «Республика чорвачилигида иқтисодий ислоҳотни чуқурлаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қароридир.

Ушбу қарорда маҳсулдорлиги паст бўлган республикадаги 609 та қорамолчилик фермаларидаги моллар ва бошқа асосий фондлар мазкур жамоаларга 1993 йилда хусусий мулк қилиб берилиши кўрсатилган. Шунга биноан ҳозиргача юзлаб фермалар ўз эгалари қўлига топширилди.

Вазирлик топшириғи билан яқинда Қорақалпоғистонда бўлиб, бир неча кун мобайнида хусусийлаштиришнинг боришини кўрдик. Мутахассис, раҳбар ва чорвадорларнинг фикрларини эшитдик. Ҳукумат ҳужжатида 1993 йилда Қорақалпоғистон Республикасида зарар кўриб ишлаётган, паст рентабелли 98 та хўжаликнинг қорамолчилик фермалари давлат тасарруфидан чиқарилиши белгиланган. Шу йилнинг 20 июлигача уларнинг 97 тасида (Қонликўл туманидаги қишлоқ хўжалик фанлари академиясига қарашли «Олтинкўл» жамоа хўжалиги фермасидан ташқари) таъсис йиғилишлари ўтказилди. Акционерлик жамиятлари ташкил топди. Уларнинг қарийб ҳаммаси ўз муҳрларини тайёрлатиб олишган. 57 тасининг туман давлат банкларида ҳисоби очилган. Ҳамма жамоаларда раҳбарлар очиқ овоз бериш йўли билан сайланган. Акциядорлар қарзни 10 йил давомида (дастлабки бадал умумий қийматнинг 10 фоизи миқдорида) тўлаш шарти билан қарорлар расмийлаштирилган. Биринчи бадални тўлашга маблағи етмаган акционер-жамоа аъзоси давлат банкидан йиллик кредит ҳақи 5 фоиздан ошмайдиган, узоқ ёки қисқа муддатли қарз олиш ҳуқуқига эга. Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалик вазирининг чорвачилик бўйича ўринбосари Жубатхон Турдимуротовнинг изоҳ беришича, бу тадбир Элликқалъа, Хўжайли, Тахтакўпир, Чимбой, Кегайли, Беруний ва Қораўзак туманлари хўжаликларида катта тайёргарлик кўрилган ҳолда ўтказилган.

Хусусий мулк эгалари икки томонлама тузилган шартномаларга мувофиқ гўшт, сут ва бошқа чорва маҳсулотларининг камида 50 фоизини давлатга қатъий харид нархларида, қолган қисмини эса тайёрлов ташкилотларига эркин, шартномавий нархларда сотишлари белгилаб қўйилди.

Ишнинг кетиши, муаммоларни жойида ўрганиш ниятида йўлга чиқдик. Элликқалъа туманидаги «Боғиёб» (аввалги «Октябрь 60 йиллиги») жамоа хўжалиги қорамолчилик фермасига бордик. Вақт пешинга яқинлашган. Очил Давлатов номидаги акционерлик жамиятининг барча аъзолари йиғилишган. Улар билан дилдан суҳбат қурдик.

Шуни айтиш керак, ферма эгасини топгач, озуқани тежаб сарфлаш, ёқилғи харажатини камайтириш, моллар чиқимига йўл қўймаслик, маҳсулдорликни кўпайтириш, ортиқча штатларни қисқартириш, иш вақтидан унумли фойдаланиш, маҳсулот таннархини пасайтириш устида чорвадорлар кўпроқ бош қотирадиган бўлиб қолдилар. Айниқса, ёш бузоқларни соғлом ўстириш, уларни ўз вақтида озиқлантириш, яйратиш каби юмушларга эътибор кучайган. Ҳаром ўлиш ва мажбурий сўйилиш ҳоллари кескин камайди. Ушбу жамоа июль ойининг бошларида ташкил этилганига қарамай, тармоқда сезиларли ўзгариш бор. Июлда, июнь ойига нисбатан қорамоллар бош сони 11 тага, сут етиштириш 12 центнерга, соғлом бузоқ олиш 3 бошга, ҳар бир сигирдан сут соғиб олиш 16 килограммга кўпайган. Яна бир қувончли томони сут ва гўшт етиштиришга кетадиган озуқа сарфи камайган.

Шу даврда Р. Шораҳмедова, А. Севуллаева, Р. Мелиева каби сигирсоғарлар кунлик рационни ўзгартирмаган ҳолда ҳар бир сигирдан 2—2,5 килограмм кўп сут соғиб олишди.

Молбоқарлардан Баҳодир Йўлдошев, Шуҳрат Каримовлар ўз қарамоқларидаги қорамолларни бир кеча-кундузда 600—700 грамм семиртиришга эришмоқдалар. Бу кўрсаткич ҳам олдингидан юқори. Москва ветеринария академиясини битиргандан бери шу ерда муқим ишлаётган ветеринария шифокори Бозорбой Тожимуродов, тракторчи Болта Мирзаевлар ҳам астойдил меҳнат қиляптилар. Рустам Сотимов сифатли озуқани вақтида етказиб турса, ҳисобчи Мамасоли Ҳусанов ҳар бир сўмни тежашга ундайди.

— Қисқа вақт ичида шунча ўзгаришларга қандай улгурдинглар?

Бу саволга хусусийлашган жамоа раиси Йўлдош Каримов (мутахассислиги зоотехник) шундай жавоб қилди:

— Ҳаммамизга бу ер туғилган уйимиздек қадрдон, энди шу мулкнинг маълум тегиши меники, уни ҳимоя қилишим, бу бойликни кўпайтириб болачақамга қолдиришим керак, деб меҳнат қилаётганимиз туфайли.

Ислоҳотнинг қутлуғ одими

Тумандаги «Москва» жамоа хўжалиги «Чашма» акционерлик жамияти раҳбари Зокир Қозоқов ҳам Йўлдош аканинг гапини қувватлади. Демак, бошланиши яхши. Ҳамма гап энди ишни дадил давом эттиришда. Қолаверса, янгиликка интилувчан туман ҳокимияти ва деҳқончилик-саноат уюшмаси раҳбарларининг муҳим тадбирга масъулият ила ёндошаётганликларини таъкидлаш жоиз.

— Ҳар ўн кунда туман ҳокими бошлиқ бир гуруҳ мутахассислар биронта чорвачилик фермасига бориб, меҳнаткашларнинг иссиқ-совуғидан хабар оламиз, ишларини якун қиламиз, — дейди Элликқалъа тумани агросаноат ходимлари касаба уюшма раиси Сотимбой Айтбоев. — Ҳар ўнта йўлланмадан 2 тасини чорвадорларга ажратяпмиз. 6 ойда 500 дан ортиқ тармоқ ходими санаторийда дам олиб, саломатликларини тиклашди. Шу кунларда чўл зонасида жойлашган «Бўстон» жамоа хўжалиги ҳудудида 100 та фермерга 25 гектардан ер ажратиш мақсадида ўзлаштириш, йўл солиш, электр сими тортиш учун лойиҳалар тайёрланди. У ерда яқин орада 100 минг қорамол боқилади. Қўлимда 76 та ариза бор, фермер бўламан, деганлар оз эмас.

Эртаси куни Хўжайли туманига йўл олдик. У ерда «Оқ олтин» (аввалги «Ленин байроғи») жамоа хўжалигида 15 майда ташкил этилган «Қалдирғоч» хусусий чорвачилик фермасида бўлдик. Беш йил муддатга сайланган етакчи Эрназар Турмағамбетовнинг айтишича, жамоа хўжалиги раҳбари Халил Шербоев чорвадорларнинг мустақил ишлашига кўнгилдагидек шароит яратиб берган.

Шуниси диққатга сазоворки, икки-уч ойдаёқ хусусийлаштиришнинг афзалликлари кўринди. Буни қуйидаги жадвалдан ҳам билиш мумкин. Унда «Қалдирғоч» фермасида хусусийлаштиришдан олдин ва кейинги натижалар ифодаланган.

	Ўлчов бирлиги	Хусусийлашгунча ва ундан кейинги кўрсаткич таққосланган, 1993 йил: (январь + февраль + март)	(май + июнь + июль)	кўпайган (+) камайган (—)
Жамоа аъзолари сони	киши	35	23	— 12
шу ж. сигирсоғар	—»—	7	4	— 3
Қорамоллар	бош	387	400	+ 13
шу ж. сигирлар	—»—	150	154	+ 4
Сут етиштириш	цент	693	905	+212
Ҳар сигирдан соғилган сут	кг	462	587	+125
Давлатга сут сотиш	цент	746	921	+175
Гўшт сотиш	—»—	—	60	+ 60
Соғлом бузоқ олиш	бош	41	43	+ 2
Ҳаром ўлгани	—»—	3	2	— 1
Мажбурий сўйилди	—»—	2	—	— 2
1 кг вазнга озуқа сарфи	озуқа бирлиги	98	10	— 88
1 кг сут етиштиришга озуқа сарфи	—»—	4,6	1,7	— 2,9

Мулкчиликнинг янги шаклларига ўтиб ижобий натижаларга эришаётганлар қаторига Тўрткўл туманидаги «Кўкчи» ва «Келтеминар», Элликқалъадаги «Эркин», «Чашма», «Обод», Берунийдаги С. Замонов номли, Хўжайлидаги «Кенгес», «Асем» ва Ш. Рашидов номли, Чимбойдаги «Кўнхўжа», Қораўзак туманидаги «Қорабуқа», Қонликўл туманидаги «Умид» ва «Бештол», Кегайлидаги «Тоза йўл» ҳамда Тахтакўпирдаги «Еншилес» ва «Бирлик» акционерлик жамиятларини кўрсатиш мумкин. Яна бир янгилиги бундай фермалар таркибида сутчилик, гўштчилик, озуқа етиштирадиган ҳам сақлайдиган бўлимлар тузилган. Уларда зооветеринария хизмати ва молларни сунъий қочириш пунктлари ҳамда бошқа ижара ва шартнома асосида ишлайдиган гуруҳлар бор.

Энди икки оғиз сўз муаммолар ва баъзи мулоҳазалар хусусида. Тадбиркорлар давлат банкида ҳисоб рақамлари очган бўлса-да, давлат томонидан бериладиган кредитни ололмаяптилар. Натижада Вазирлар Маҳкамасининг қарорида белгиланган умумий қийматнинг 10 фоиз миқдордаги ҳажмини тўлай олмаяптилар.

Иккинчидан, айрим жойларда штатдаги барча хизматчилар автоматик равишда хусусий мулк эгалари рўйхатига киритилган. Бу — нотўғри.

Кишини ўйлатадиган яна бир жиҳати 1993 йилга белгиланган чорва маҳсулотлари етиштириш ва давлатга сотиш режалари ўзгартирилмаган ҳолда тўғридан-тўғри мулк эгалари зиммасига юклатилган. Ҳолбуки, шу йилнинг ўтган ярмида бажарилмаган режа ва йўл қўйилган камчиликлар хўжаликларда қолдирилиши керак эди. Нима учун янги ташкил этилган жамоа мулк эгалари ўтган ярим йиллик кўрсаткичлар учун жавоб беришлари керак? Аксинча, хўжаликларнинг иккинчи ярим йилга мўлжалланган режаларида белгиланган давлат буюртмалари қайта кўриб чиқилиб, қайта тузилса айни муддао бўларди.

Тахтакўпир туманидаги «Мулк» ижара корхонасидан «Еншилес» хўжалиги 27 апрелда тузилган. Дастлабки натижалар қувончли. Бироқ баъзи тўсиқлар ишнинг ривожига халал бераётир. Чорвадорлар сардори Иброҳим Нурманов уч ойдан бери ҳар бири 400 килограммдан тош босадиган буқаларни қаерга топширишини билмайди. Хўш, бундай сарсонгарчиликнинг кимга кераги бор?

Учинчидан, айрим жойларда ишчилар ва хизматчиларнинг ойлик иш ҳақлари қайта кўриб, хусусий мулк эгалари томонидан янгидан белгиланмаган. Миқдори аниқланмаган. Бир сўз билан айтганда, эски касал давом этмоқда. Банкда ҳисоб очилгани билан маблағ йўқлигидан ходимлари икки-уч ойлаб маош ололмаётган жамоалар ҳам бор. Унинг устига яна шундай ҳоллар учрадики, хўжалик билан ферма жамоаси ўртасида ҳуқуқий кучга эга шартнома тузилганига қарамай, акционерлар ихтиёрига ер ажратилмаяпти. Дард устига чипқон, деганларидек чорвачиликни озуқага бўлган йиллик эҳтиёжи кўп жойда ишлаб чиқилмаган. Яъни қишловда қанча, йилнинг қолган пайтларида қанча озуқа сарфланиши чорвадор учун номаълум.

Баъзи раҳбарлар «ҳамма нарсани қўлингга бердим, энди аравангни ўзинг торт» қабилида иш тутиб, 10 йилгача (қарз узилгунча) хўжаликнинг бир бўлаги эканини эсдан чиқармоқдалар. Шуни унутмаслик керакки, 1993—94 йил қишловини беталофат ўтказиш мақсадида чорвачилик фермасини мавсумга тайёрлашда жамоа хўжалиги раҳбари ва хусусий мулк эгаси иккови баб-баравар жавобгардир.

Тўртинчидан, сигир ва ғунажинларни сунъий уруғлантириш учун хусусийлашган жамоаларнинг аксарияти республика наслчилик корхонаси билан янгидан шартнома тузмаганлар. Сабаби, бир доза уруғ нархи 800 сўмгача бормоқда. Бу эса белгиланган йиллик режанинг бажарилмай қолишига олиб келмоқда.

Сўнгги ва энг муҳимларидан бири, янги жамоаларга ёқилғи фондлари ажратилмаган. Бу эса қатор қийинчиликларни келтириб чиқараяпти.

ХУЛОСА. Қорақалпоғистон Республикаси хўжаликларида чорвани хусусийлаштириш гўшт ва сут маҳсулотлари етиштиришнинг кўпайишига замин яратди. Жумҳурият статистика бошқармасининг 1993 йил 15 август маълумотида келтирилишича, биргина сут етиштириш ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 16 минг тоннага, уни давлатга сотиш қарийб 21 минг тоннага кўпайган.

Тўхтасин ҒАНИЕВ,
Қишлоқ хўжалиги вазирлиги чорвачилик бошқармаси бошлиғи.

Бозор шароитида хўжалик юритиш

СОВХОЗ ШИРКАТГА АЙЛАНТИРИЛГАЧ...

Икки йилдирки, об-ҳаво ғаллачилик учун қулай келмоқда. Бултур тармоқдан мисли кўрилмаган даражада ҳосил олиниб, республикамиз тарихида биринчи марта энг кўп миқдорда дон тайёрланди. Ҳосилдорлик ниҳоятда баланд бўлди. Жорий йилда ҳам табиат ғаллакорларга қарашди.

Ғалла юрт мустақиллигини белгиловчи омиллардан бирьдир. Юртимиз истиқлолга эришгач, об-ҳаво икки йил давомида қулай келиб тармоқдан мўл ҳосил олинмоқда. Бу аҳолини нон билан таъминлашда анча қулайлик туғдирмоқда.

Жорий йил ўрим-йиғими якунланган бир пайтда Ғаллаорол районидаги Амир Темур номли ширкат хўжалиги фаолияти билан танишдик. Хўжалик асосан ғаллачиликка ихтисослашган. Бу йил қарийб 3,5 минг гектар ерда дон экинлари парвариш қилиниб, мўл ҳосил етиштирилди. Фидокорона меҳнат, аҳил жамоанинг ҳамжиҳатлиги, иш услубининг самарали шакллари қўлланилганлиги туфайли хом ашё қисқа вақтда нестнобуд қилинмасдан йиғиштириб олинди. Ўрим комбайнларидан оқилона фойдаланилди. Бутун эътибор, ишчи кучи ҳал қилувчи мавсумга қаратилди. Шу боис унга 30 иш куни сарфланди.

Ширкат хўжалиги раиси Акром ака Қораев билан дала айландик. Экин майдонлари асосан лалми ерлардан иборат. Шу боис ҳосилнинг тақдири кўпроқ об-ҳавога боғлиқ. Бултур ҳам асосий даромад ғалладан олинганди. Жорий йилда ҳам шундай бўлди. Тармоқнинг ўзидан 147 миллион сўм даромад қилинди. Давлатга режадаги 1360 тонна ўрнига 2400 тонна сара дон топширилди. Қўшимча топширилган хом ашёга белгиланганидан 50 фоиз ортиқ ҳақ тўланди. Хўжаликда жами 3600 тонна дон етиштирилди. Жумладан, бу йил учун 450 тонна уруғлик жамғарилиб, омборларда сақланмоқда.

Яна суғориладиган майдон учун 200 тонна «Ёнбош» навли уруғликни хўжаликларга эркин нархда сотиш мўлжалланмоқда.

Кейинги йилларда тармоққа эътибор кучайганлиги туфайли экин майдонлари ҳажми ҳам кенгайиб бормоқда. Масалан, 1991 йилда 1860 гектар ерга дон экинлари жойлаштирилган бўлса, кейинги йили бу кўрсаткич 3,5 минг гектарни ташкил қилди. Жорий йилда эса уни 4 минг гектарга етказиш режалаштирилмоқда. Майдонлар асосан бўз ва суғориладиган унумдор ерлар ҳисобига кенгайиб бораяпти.

Табиийки, давлатга дон топшириш ҳам йилдан-йилга ошиб бормоқда. 1991 йилда 1777 тонна ғалла топширилган бўлса, 1992 йилда эса бу кўрсаткич қарийб 3200 тоннани ташкил қилиб, режа 128 фоизга уддаланди. Жорий йилда эса давлат топшириғи 200 фоиз бажарилиб, ғаллакорларнинг Ватан олдида юзлари ёруғ бўлди.

Хўжаликда ердан оқилона фойдаланиш йўлга қўйилган. Бир йилда икки мартадан ҳосил олишга эришиляпти. Ҳозир ғалладан бўшаган 43 гектар ерда Голландия картошкаси парвариш қилинаяпти. Ниҳолларнинг ривожи яхши. Ҳар гектар ердан камида 27—30 тоннадан ҳосил олиш мўлжалланаяпти.

Ширкат хўжалигида 300 гектар токзор, 186 гектар боғ, 57 гектар сабзавот бўлиб ҳозир ёз ноз-неъматлари тайёрлов корхоналарига етказиб берилаяпти. Бутун эътибор ҳосилни уринтирмасдан истеъмолчиларга етказиб беришга қаратилмоқда. Шу кунгача мева топшириш топшириғи 65 фоизга уддаланди. Эртаги картошкадан 100 тонна йиғиштириб олинди. Айни пайтда кунига 18—20 тонна помидор консерва заводларига топширилмоқда.

Бултур хўжалик йилни кам бўлса-да фойда билан якунлаганди. Илгари жамоа давлатдан қарз, иқтисодиёт ночор аҳволда эди. 1992 йили давлат хўжалиги ширкатга айлантирилди. Барча тармоқларда иш юритишнинг янги, самарали усуллари қўлланила бошланди. Масалан, ҳозирги кунда боғ ва узумчиликда оила пудрати, бошқа соҳаларда эса бригада усули жорий қилинган. Мавжуд 5 та бўлимга тўла иқтисодий мустақиллик берилган. Уларнинг фаолияти хўжалик билан шартнома асосида олиб борилади.

Хўжаликдаги ўзгаришларни жамоа унинг раҳбари Акрам Қораев номи билан боғлайди. Сабаби у киши иш бошлагач, тезда ўзгаришлар кўзга ташлана бошлади. Масалан, 1991 йилнинг ўзидаёқ хўжалик барча қарзларидан қутилди. Ишчиларнинг ойлик маошини кўтариш, уларга етарлича шарт-шароит яратиш, ишга манфаатдорликни ошириш биринчи галдаги вазифа қилиб қўйилди.

Ҳозир хўжалик иқтисодиёти юксалиш сари юз тутмоқда. Одамларга ойлик маош ўз вақтида берилаяпти. Баъзи тармоқларда мукофот пули ҳам тарқатилаяпти. Ўзини оқламаётган соҳаларда иш юритишнинг самарали шакллари қўлланилаяпти. Йил бошида қорамоллар ферма жамоасига хусусий қилиб берилди. Хўжалик ихтиёрида эса фақат қўйлар қолди. Келгусида бу жониворларнинг сонини бир ярим минг бошга етказиш мўлжалланмоқда.

— Бозор иқтисодиёти ҳар бир соҳадан даромад олишни талаб қилади, —дейди ширкат хўжалиги раиси Акрам ака Қораев. — Илгари бирининг фойдаси ҳисобига иккинчисининг зарарини қоплаш мумкин эди. Энди давр бошқача. Қайси тармоқдан кўпроқ фойда олинса, эътибор ўшанга қаратилаяпти.

Шу боис ҳамма тармоқлар ривожланиб бормоқда, десам муболаға бўлмайди. Илғор тажриба, фан ютуқлари ишлаб чиқаришга жорий қилинмоқда. Имкониятлардан оқилона фойдаланилаяпти. Бу албатта ўз самарасини бермоқда. Одамлар ҳам ишга бошқача муносабатда бўлишаяпти.

Дарҳақиқат, хўжалик юксалиш сари юз тутмоқда. Ишлаб чиқариш кўрсаткичлари йилдан-йилга ўсиб бормоқда. Иқтисодиёт ҳам мустаҳкамланаяпти. Буни қурилаётган маданий-маиший бинолар ҳам тасдиқлаб турибди. Яқинда яна бир хайрли ишга қўл урилди. Хўжалик кам таъминланган олти оиланинг олти нафар фарзандига суннат тўйи қилиб берди. Бундай тадбир районда биринчи марта бўлиб ўтди. Район ҳокимлиги буни қўллаб-қувватлаб, ҳар бир болага омонат кассага 10 минг сўмдан пул қўйиб, дафтарчаларни тўй куни топширди.

Меҳнатдан келса бойлик, турмуш бўлар чиройлик деб доно халқимиз бежиз айтмаган. Бу Амир Темур номли ширкат хўжалигида яна бир бор ўз исботини топмоқда. Дарҳақиқат, фидокорона меҳнат қилинса, жамоада аҳиллик, ҳамжиҳатлик бўлса, муваффақият қозонилар экан. Хўжалик ишлари билан танишиб, бунга яна бир бор ишонч ҳосил қилдик.

Ҳосил КАРИМОВ,
Раҳимжон ОРИПОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбирлари.

СУРАТЛАРДА: 1. Амир Темур ширкат хўжалиги раиси Акром Қораев боғдорчилик ишчиси Искандар Турдибеков билан қилинаётган ишлар хусусида суҳбатлашмоқда. 2. Илғор тракторчи Бахтиёр Мусаев ота изидан бориб, 8 йилдирки, боғларга ишлов беришда ўзининг муносиб ҳиссасини қўшиб келмоқда.

С. ҒАНИЕВ олган суратлар.

ТАНТАНАДА КЕЛИН САЛОМ

Ўзбекистон истиқлоли «келажаги буюк давлат» юртимиз учун истиқбол эшикларини очди. Мана, бир неча кундирки, серқуёш республикамизнинг ҳамма ерида улуғ айёмга хос тантанаворлик давом этмоқда.

Иштихон туманида байрамона тантаналар бошланганига анча бўлди. Туман меҳнат аҳли истиқлол айёмига зўр шодиёналик билан пешвоз чиқди. Мустақиллик куни — биринчи сентябрь арафасида иштихонликлар бирбиридан қувончли тантаналарнинг гувоҳи бўлишди. Хушнуд онлар дебочаси тумандаги Луқмон Ўроқов номли жамоа хўжалигининг Чақар қишлоғида бўлиб ўтди. Шу куни бу қишлоқ хонадонларининг ярмида зангори олов ёнди.

— Ҳудудимизда 3 та қишлоқ бор, — дейди жамоа хўжалиги бошқарувининг раиси Шодиёр Ўроқов. —Уларда 600 дан зиёд хонадон мавжуд. Иншооллоҳ, сентябрнинг биринчи ўн кунлигида ҳамма қишлоқларимиз тўла газ билан таъминланади.

Худди шундай қувонч устига-қувонч Ҳусан Абдуқаҳҳоров раислик қилаётган «Янгикент», Искандар Хидиров раҳбар бўлган «Чимқўрғон» ва Абдулла Ўролов саркор бўлган «Иттифоқ» жамоа хўжаликларида ҳам карнай-сурнайлар садоси билан улуғворлик касб этди. Айниқса «Иттифоқ» жамоа хўжалигининг мева-сабзавотчилик звеноси бошлиғи Муҳаммад ака Мардиев хонадонидаги тантана ғоят ҳаяжонли бўлди. Хўжалик болалар боғчасининг ошпази, Муҳаммад аканинг умр йўлдоши — Раъно опа Мардиева бир кун олдин қўш келин тушган ҳовлисида вилоят ва туман вакилларини мўътабар она сиймосида кутиб олди. Келин-куёвлар — Мусурмонжон ва Нодира, Маъруфжон ва Санобархонлар ёшликнинг оҳорли либосида меҳмонларга пешвоз чиқишди. Келин саломига дилрабо қўшиқлар ва жозибали рақслар уланиб кетди.

Бугина эмас, Иштихонда шу куни шодиёналарга шодиёналар уланди. Шаҳар марказида тиббиёт билим юрти, болалар поликлиникаси тантанали суратда очилди. Иштихон пахта қабул қилиш пункти қошида пахта ёғи ишлаб чиқарадиган «Рустами достон» кичик корхонаси фаолиятига ҳам мустақиллик тўйи кунларида оқ фотиҳа берилди.

— Ҳозирча, — дейди кичик корхона бошлиғи Рустам Суяров, — бир кеча-кундузда 18 тонна ёғ ишлаб чиқара бошладик. Келгусида уни янада такомиллаштириб, қувватини оширишга эришамиз. Бунинг учун бизда тўлиқ имкон мавжуд.

Ҳа, Иштихонда кўпгина қувончли воқеаларнинг гувоҳи бўлдик. Самарқанд вилояти ҳокимининг биринчи ўринбосари Неъмат Холиқов, туман ҳокими Тўрақул Йўлдошев ва бошқалар бу хайрли тантаналарга бошқош бўлишди.

Абдулла ТУРДИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

СЕРҒАЙРАТ ОЗУҚАКОР

Яқинда Балиқчи районидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалигида бўлганимизда кекса озуқакорлар даласига бордик. Кун пешинга яқинлашганига қарамай, улар ёшлардек ғайрат билан ишлашарди.

Оталар бу жойда 3 йилдан буён ем-хашак етиштиришар экан. Саҳар намозидан кейин 35 гектар майдондаги кундалик юмушларни бажаришади.

— Бедапоямиз бу йил барака тўплаяпти,— деди Мўйдинбой ака Йўлдошев. —Нега десангиз, беда томирлари йил сайин чуқур томир отиб, ерга озуқа тўплаб беради. Ҳозир майсаларнинг ўсиши авжида. Мақсадимиз 5 марта ўроқ солиб, чорвага мўл озуқа ғамлаш.

Дала шийпонидаги чорпоя катта ажувазариқ устига ўрнатилган. Сўлим маскан кишига ҳузур бағишлайди. Дарахтлар ости тоза супурилиб, сув сепилган. Майса, ялпизларнинг ҳиди шабадада атрофга тароват бағишлайди. Абдуваҳоб бува Нурматов самовардан чой дамлаб келди.

— Камолиддин, Мўйдинбой ва Зокиржон билан бирга ишлаймиз, —дейди Абдуваҳоб бува. — Бир тан, бир жонмиз. Ойлигимиз ёмон эмас. Меҳнатимизга яраша олаяпмиз. Нафақамиз ҳам 50 мингга етди.

Дастурхонга фотиҳа ўқидик, чоллар ишига ривож тиладик, улар кетмонларини елкага қўйиб пайкал томон жўнашди. Биз борган пайтимизда учинчи беда ўрими якунланаётган эди. Ҳисоботларга кўз югуртирамиз. Биринчи ўримда 60, иккинчи ўримда 45, учинчи ўримда 40 центнердан ҳосил кўтарилибди.

Далада беда йиғими авжида. 2 та КПС-5 ўроқ машинасида Бахтиёр Қурбонов, Абдуқаҳҳор Сулаймонов, T28x4 маркали юклагичларда Сайфиддин Худойбердиев ва Тожимирза Усмонов, КСК-100 А маркали беда тўплагичда Баҳодир Холмирзаевлар ғайрат кўрсатишаяпти.

Араббой АСҚАРОВ.

КАСАБА УЮШМАЛАРИ ҲАЁТИДАН

БАРҚАРОР ИШЛАШ БАРАКАСИ

«Шўртангаз» кон бошқармаси ишчиларга яхши совға инъом этди—70 дан ортиқ кончилар оиласи янги уйларга кўчиб ўтди. Бу — тармоқнинг барқарор ишлаши меҳнаткашлар фаровонлигига қандай таъсир этаётганини кўрсатувчи мисоллардан биридир, холос.

— «Ўзбекнефтгаз» миллий корпорацияси йил бошидан бери барча техникавий-иқтисодий кўрсаткичлар бўйича топшириқларни анча ошириб бажариб келмоқда, — дейди нефть ва газ тармоқлари касаба уюшмаси Марказий Комитетининг раиси У. Мирҳабибов. — Бундай муваффақиятга барча масалаларни биргаликда ҳал этаётганимиз туфайли эришмоқдамиз. Меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоялаш муаммоларини ўртага қўйганимизда корпорация раҳбарияти бизни ҳар доим қўллаб-қувватлайди. Бу уй-жой, ижтимоий-маданий иншоотлар қурилиши, меҳнатни муҳофазалаш ва бошқа кўпгина масалаларда намоён бўлмоқда. Шу билан бирга, жамоаларни юқори унум билан ишлашга сафарбар этиш борасидаги вазифамизни ҳам эсдан чиқараётганимиз йўқ. Зотан, меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоялаш масалаларини ҳал этиш яхши, барқарор ишлашга боғлиқдир.

Юзлаб болалар боғчалари, соғломлаштириш лагерлари санаторий - профилакторийлар, махсус магазинлар, умумий овқатланиш ва маиший хизмат кўрсатиш корхоналари республика газчилари ва нефтчилари хизматидадир. Бу соҳаларга ҳам касаба уюшмалари, ҳам корхоналарнинг ўзи маблағ ажратади.

Тармоқ касаба уюшмаси меҳнатни муҳофаза қилиш, техника хавфсизлигига риоя этиш ва бу борадаги ишларни такомиллаштириш тўғрисида ҳам қайғуради. Шу маънода пайдо бўлиб турадиган барча муаммоларни жойларнинг ўзида ҳал этиш мақсадида корпорация раҳбарияти билан ҳамкорликда ўтказилаётган кўчма мажлислар яхши натижа беряпти.

В. ДРАЧЕВ,
ЎзА мухбири.

БОҒЛАРДА БОЛ

Қир-адирликлар ён бағрида деҳқончилик қилаётган Шароф Рашидов номли жамоа хўжалигида камтар инсон Ортиқбой Мирзааҳмедов бригадирлик қилиб келаётган жамоага етиб келганимизда миришкорлар ишкомларда ғарқ пишиб етилган сархил узумларни узишаётган экан. Боғбонларнинг фикри-зикри ҳосилни нестнобуд қилмай йиғиштириб олишга қаратилган. Ўзаро меҳнат беллашувида Ўринбой Бўронов, Пўлатбой Тошбоев, Отахон Нишонов сингари пудратчилар пешқадамлик қилишаётир.

Бригада боғбонлари бу йил 75 гектар майдондаги токларни парвариш қилиб, мўл-кўл ҳосил яратдилар. Уларнинг ниятлари давлатга 400 тонна узум етказиб бериш. Айни кунларда ҳосил вилоятимизнинг турли савдо шохобчаларига, шунингдек райондаги вино заводига жўнатилмоқда.

Бригадага қарашли 3 гектарли пайкалда қовун-тарвузни йиғиб-териб олиш ҳам авжида. Бу ишда Долимжон Аноров, Мухторжон Маҳмудов, Муҳаммаджон Маҳмудов сингари пудратчилар барчага намуна. Улар ихтиёрларидаги ерлардан 20 тоннадан полиз маҳсулотлари топшириш бўйича жамоа бошқаруви билан шартнома тузишган.

Бу йил бригадада илк бор 3 гектар майдонда ошқовоқ парвариш қилинмоқда. Унга Соттибой Барноев ва Мубораk Парпиевлар масъул. Бу пудратчилар 45 тонна ошқовоқ ҳосили олишга қарор қилишган. Ҳозирга қадар 10 тоннадан зиёд маҳсулот савдо шохобчалари орқали сотилди.

Бригада жамоаси халқимизнинг картошкага бўлган талабини қондиришга ҳам катта аҳамият беряпти. Шу мақсадда бу йил 5 ярим гектар майдонда Голландиядан келтирилган картошка парвариш қилинаётир.

М. ҚОДИРОВ.
Уйчи райони.

Бир пиёла чой баҳона

Дам олиш саҳифаси

ФАРЗАНДИМ — ДИЛБАНДИМ

Фарзанд ота-онанинг дилбанди, жигарбандидир. Уни дунёга келиши билан оилага қувонч, шоду хуррамлик кириб келади. Оила аъзоларининг бири мурғаккина кийим-кечак учун елиб-югурса, бошқалар чиройли исм қўйиш учун баҳслашадилар. Чақалоқ билан бирга хонадонга файз-барака, ризқ-рўз инади. Яна бувию бува, ота-она учун ёқимли, шарафли ташвиш бошланади. Ота-оналар ўз фарзандларини мўмин-қобил, одоб-ахлоқли, меҳнатсевар, келажаги порлоқ бўлишлигини хоҳлайдилар. Улар учун фарзанд ҳаёт неъмати, энг азиз, ноёб дурдонадир.

Бу борада буюк бобомиз Абдураҳмон Жомий шундай деганди:

Жаҳонда энг олий неъматдир фарзанд,
Фарзанд бўлур ёлғиз жонингга пайванд.
Фарзанд бирла тўлур мақсуднинг жоми,
Фарзанд бирла қолур ҳар кимнинг номи.

Демак, фарзандлар инсон ҳаётини давомчилари, эзгу ишларининг издошлари ҳисобланадилар, шунинг учун ҳам уларни ҳаётга ёшликдан тайёрлаб бориш керак. Халқ нақлида зикр қилинганидек, ота-онанинг муқаддас бурчи фарзандни дунёга келтиришгина эмас, балки яхши тарбиялаш ҳамдир. Шундагина у таҳсинга лойиқ бўлади. «Ёмон болалар учун, — деганди алломалардан бири, — ота-оналарни жазоламоқ керак». Ҳа, азизлар, тарбияда гап кўп.

Оқил фарзандлар Ватан, халқ олдидаги бурчини сидқидилдан бажариб, ота-онага раҳномаю таҳсинлар олиб келадилар. Ана шундай билимдон, кенг тафаккурли, ақлли, ҳаётнинг аччиқ-чучугини татиб кўришга улгурган, эндигина 20 баҳорни қаршилаганига қарамасдан, турмуш синовларидан муваффақиятли ўтган, Ватан олдидаги муқаддас бурчини аъло бажарган элимиз шунқорларидан бири Тошкент халқ хўжалиги институти қишлоқ хўжалиги иқтисоди факультетининг III курс талабаси Зариф Жабборов эди. Унинг ёшлиги Шаҳрисабз районидаги «Пахтакор» жамоа хўжалигида ўтди. Мактабни аъло баҳоларга тугатиб, Тошкентга ўқишга отланди. 1984 йил Зарифжон . учун, унинг оила аъзолари учун қувончли бўлди. Йигит синовлардан муваффақиятли ўтди. Шахсан менга бу студентнинг интизомлилиги, самимийлиги ва ўртоқларига бўлган очиқ кўнгиллилиги ёқарди. 1985 йилда Зарифжон ҳам ўртоқлари қатори Совет армияси сафига чақирилди. Зариф Жабборов чекига Афғонистон тушди...

Ватани, халқи олдидаги йигитлик бурчини бажарган Зарифжон ҳукуматимизнинг қатор мукофотлари билан тақдирланган. Биз билан суҳбатда, Зарифжон иложи борича мукофотлари ҳақида гапирмай, «домла, кўп қатори вазифамизни бажаргандик», деб қўя қолди. Аммо унинг эндиги «ҳаёт», «халқ», «она замин», «дўст-ёронлари», «ота-онаси» ҳақидаги тасаввури бошқача, кенг фикр-мулоҳаза юритарди. Ватанни қадрига етиш, бебаҳо табиат туҳфаларини эъзозлаш, унинг чуқур маъносини англаб етганлиги диққатга сазовордир.

Ҳа, Зарифжоннинг сермулоҳазалилиги, босиқ, вазминлиги, дилкашлиги унинг олижаноб хислатларидан. Мен ватанпарвар йигитнинг яна бир ибратли томони ҳақида сўзламоқчиман. 1988 йилнинг кузи... Институтимиз жамоаси Арнасой райони пахтакорларига йиғим-теримда ёрдамлашаётган эди. Факультет декани, профессор А. Абдуғаниев бир куни тўлқинланиб, Зарифжон ҳақида гапириб қолди. Афғонистонда хизмат қилганларга имтиёз берилган. Яъни пахта йиғим-теримидан ҳам озод қилинаркан. Аммо Зариф ўз ихтиёри билан пахтага жўнади. Мавсумда (25 кун ичида) 3000 килограммдан кўпроқ пахта териб берди.

Хўш, Зарифжонни нима мажбур қилди? Бу саволга жавобни Зарифжон билан суҳбатлашганда топдим. Майин жилмайиб: «Ўзим», деб қўя қолди. Камгап йигитнинг мана шу «ўзим»ида жуда катта маъно бор эди. Афғонистонда кўрган-кечирганлари ҳам, у ёқдаги ҳаёт билан бизнинг турмушимиздаги фарқлар ҳам, тузумимиздан мамнуниятлик ҳам, шу кунга етиб келолмаган қуролдош дўстларининг хотиралари ҳам... ва ҳоказолар жамланганлиги маълум бўлди. Ҳа, азизлар, менинг фарзандим тенги бу олов қалбли йигит ҳаётни бундай теран тушуниши, она заминдаги ҳар бир босиб юрган қадами учун шукроналик белгиси сифатида меҳнат қилаётганини айтаётганда, беихтиёр қалбим ғурурга тўлди. Нақадар буюк туйғу! Дарҳақиқат, азизлар, она заминга эътиқод, унинг муқаддас тупроғини кўзга тўтиё қилиш инсондан катта қалб эгаси бўлишни тақозо этади.

Барча ота-оналар ҳам жигаргўшаларини яхши одам қилишга ҳаракат қиладилар. Минг афсуслар бўлсинким, нобоп болалар борлигидан кўз юма олмаймиз.

Айниқса ҳозирги тўкин-сочин даврда тўқликка-шўхлик қабилида иш тутувчилар кўпайиб бораяпти. Тартиббузарлар вояга етмаганлар ўртасида борлиги сир эмас. Хўш, бунга ким сабаб? Мактабми, ёки оила? Балки атрофдагилардир? Ҳа, бола тарбиясида ночорликлар мавжуд. Турғунлик давридаги ноҳақликлар болалар кўз ўнгида содир бўлди. Ушбу ҳолат уларнинг тарбиясига салбий таъсир этди.

Оилада болалар тарбиясига лоқайдлик ҳам умумишга катта путур етказади. Мана шундайлардан бири Бухоро областидан келиб, Тошкентда таҳсил оларди. Ўша собиқ студент ёзги таътил вақтида қишлоқдошларнинг уч бош қорамолини ўғирлаб сотганликда айбланиб, жиноий жавобгарликка тортилди. Институтдан ҳайдалди. Тергов жараёнида жабрланувчига қийматлар отаси ҳисобидан ундирилиб берилди. Серфарзанд қишлоқ оилалари учун бу жуда катта ўприлиш. Аммо масаланинг маънавий томонига эътибор берсангиз, шафқатсиз фожиа. Кечаги талаба бугун жиноятчи. У ўзининг бутун умрига, келажагига қора тамға босди. Маҳалла-кўйда шармандаю шармисор бўлди. Ота-онасини эларо мулзам қилди. Юзини ерга қаратди. Ҳа, ҳурматлилар, мана, биз юқорида икки тақдир тафсилоти билан сизларни таништирдик. Ҳар иккаласи ҳам мактабда таҳсил олган. Собирнинг жиноят йўлига кириб кетишига фақат ўзи сабабчи эмас, балки турғунлик йиллардан қолган жамиятимиздаги салбий иллатлар, оила ва мактабдаги бефарқлик ва бошқалар йиғилиб уни жиноят кўчасига етаклаган. Дарҳақиқат, бефарқлик, лоқайдлик жамиятга жуда қимматга тушади. Шунинг учун бугунги мустақиллик кунларида бола тарбиясига эътиборни кучайтирмоқ даркор, шундагина мақсадга етиб, фарзандингиз эл-юрт олқишига сазовор бўлиши мумкин.

Мусақул УСМОНОВ,
профессор.

Инсондан қоладиганн яхши номи, эзгу ишдир. Адолатли юртбошилардан эса озод ва обод Ватан қолади. Йиллар, асрлар ўтса-да авлодлар қурдирилган муҳташам саройю мадрасаларни, обидаларни шу шоҳнинг номи ва шони сифатида ёд этадилар ва ҳаққига дуо қиладилар. Худди бугун биз Самарқанддаги осору атиқаларга, Оқсаройга боқиб, ҳазрати Амир Темурни ёд этганимиздек.

Президентимиз Ислом Каримов ҳам адолатли шоҳлар йўлини тутиб, бугунги мураккаб шароитга қарамай ободонлаштириш ишларига бош-қош бўлмоқда. Республикамизнинг шаҳар ва қишлоқларида бунёд этилаётган уй-жойлар, боғ-роғлар, хиёбонлар, масжиду мадрасалар, муҳташам санъат кошоналари, бозору расталар, меҳмонхоналар фикримизнинг ёрқин далилидир.

Гўзал Фарғонада ҳам бу борада катта бунёдкорлик ишлари амалга оширилиб, кундан-кунга шаҳар чирой очмоқда. Яқинда Боғдоддаги дон маҳсулотлари комбинати қошида «Хумо» чойхонаси ва «Чеҳра» савдо дўкони қуриб, ишга туширилди.

Агар йўлингиз тушиб Боғдодга бориб қолсангиз албатта «Чеҳра» савдо дўконига ташриф буюринг. Бугунги тақчиллик кунларида ҳам дўкон пештахталари харидоргир моллар билан тўла. Чунки бу ерда водий чеварлари тўқиган хонатласдан тортиб дўппигача, ҳунармандлар қўлида сайқалланган зиргару зебигардонларгача бор. Харидингиз бароридан келганидан сўнг «Хумо» чойхонасига кириб чойхоначи Раҳматхон Ҳакимов дамлаган аччиққина кўк чойдан ичиб ҳордиқ чиқаринг.

СУРАТЛАРДА: 1. «Хумо» чойхонаси ва «Чеҳра» савдо дўкони биноси. 2. Чойхоначи Раҳматжон Ҳакимов.

У. ҚЎШВОҚОВ
олган суратлар.

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Бувим ҳамиша бир гапни такрорлардилар: тонг ёришмасдан бошланган иш баракали ва хайрли бўлади. Ёшлигимда бу сўзларнинг маъносини унча тушинавермасдим, шунчаки, биз қизалоқларни барвақт турғазиш учун айтаяптилар деб ўйлардим. Аммо бугун ўз ҳаёт тажрибамдан кўриб турибманки, бувимни сўзлари чин ҳақиқат бўлиб, унда ҳикмат кўп экан.

Касбим тақозоси билан тонг ёришмасдан, юлдузлар ҳали чарақлаб турган паллада уйғонаман. Ҳаммамиз ёруғ ният билан фермага йўл оламиз. Қишлоғимиз кўчаларида кетиб борар эканман, тонгни ҳар ким ҳар хил қаршилаётганини гувоҳи бўламан. Шундай ҳамқишлоқларимиз борки, улар тонгдан олдин уйғониб, пок ва эзгу ниятлар тилаб, дарвоза очадилар, юмушларини саронжомлаб, кўнгиллари тўқ, диллари равшан бўлиб осойишта ишга кетадилар. Кун бўйи хотиржам бўлиб ишлайдилар. Бундай хонадонлар олдидан ўтсанг кўнглинг яйрайди. Дарвозанинг олди супуриб-сидирилган, саранжом-сариштa, ёзда гуллар очилган, сувлар сепилган.

Аммо шундай одамлар ҳам борки, ғанимат умрнинг бебаҳо онларини ғафлатда ўтказадилар. Тонгнинг сўлимлигию хайр баракасини улар фақат китоблардангина ўқийдилар. Тонг ёришиши у ёқда турсин, улар қуёшнинг чиқишини ҳам ҳеч қачон кўрмаганлар. Чунки улар ҳаётнинг энг гўзал ва оҳанграбо онларини уйқуда ўтказадилар. Улар эрта ҳаракат қилмоқни баракат деб англамайдилар ва бир умр шошиб яшайдилар. Эрталаб ишдан кечикадилар, ишда уйдаги юмушларни ўйлаб кўнгилдагидек меҳнат қилолмайдилар. Хуллас, неники бошламасинлар чала-чулпа, қўл учида амалга оширадилар. Ҳаётлари ҳам фаолиятга монанд бўлади.

Биз чорвадорлар учун эса ҳаёт тонг ёришмасдан бошланади. Биз учун куннинг совуқлигию иссиқлиги, кечу барвақтлиги фарқ қилинмайди. Бу касбда фақат иродали, меҳнаткаш ва садоқатли кишиларгина ишлайди ва обрўга эришади.

Тўғриси, мен бу касбга қизиққанимдан эмас, ҳаёт тақозоси билан келганман. Мактабни тугатган йилим опам Ҳусния Тошкентга ўқишга кетди. Мен ҳам доктор бўлмоқчи эдим. Ота-онам мени , ёнларига чақириб «Қизим, иккалангни бараварига ўқита олмаймиз. Бир йил фермада ишла, ўзингга устибош қил. Кейинги йили албатта ўқишга борасан», дейишди. Ота-онанинг сўзи амри вожиб. Фермага ишга келдим. Онамга бириктилган 16 бош сигирни менга ишониб топширишди.

Аввалига кўпроқ пул топиш учун меҳнат қилдим. Ҳар маошимдан биронта қимматбаҳо кийим олиб қувонардим. Кейинчалик ҳаммаси ўзгариб кетди. Ҳаётимни фермасиз тасаввур этолмай қолдим. Ёзда меҳнат таътилига чиқиб, ҳужжат топшириш учун Бухорога бордим. Уч кун ўша ерда қолиб кетдим. У уч йилдай туюлди назаримда. Тўртинчи кун қишлоққа қайтиб, тўғри фермага бордим. Ҳамкасб дугоналаримни суюнганини кўрсангиз эди, айниқса тилсиз жониворларим — сигирларим кўзда ёш билан мени кутиб олди десам — кулманг, Мен ҳақиқатни айтаяпман. Ўшанга ҳам мана уч йил бўлди. Меҳнат қилиб кам бўлганим йўқ.

Инсон меҳнати қадр топган жойда манфаатдорлик, моддий рағбат яхши бўлади. Ҳозирги бозор иқтисодиёти даврида эса инсонларни фақат манфаатдорликгина қаддини тиклайди. Меҳнатдаги ютуқларимни кўриб синглим Дилфуза ҳам мактабни фақат аълога тугатганига қарамай фермага ишга келди. Унга ўзим устозлик қилдим. Ҳозир бинойидек ишлаб юрибди. Ўтган йили 17 бош соғин сигирдан 3.500 литрдан сут соғиб олди. Сафимиз йилдан-йилга кенгайиб бораяпти. Жияним — амакимнинг қизлари Гулсара ҳам фермага ишга келди.

Фермамизда фидокор, ўз ишини жон — дилидан севгувчи ёшлар жуда кўп. Уларнинг ғайрати билан ўтган йили сут етиштириш йиллик режаси 120 фоиз қилиб уддаланди.

Яйраб меҳнат қилишимиз, мириқиб дам олишимиз учун фермамизда шарт-шароит бор. Шунинг учун ҳам биз меҳнат кунимизни қандай ўтганини сезмай қоламиз. Инсон эъзозланган жойда азиз деб шунга айтсалар керак-да, Шаҳзода Худойбердиева, Дилафрўз Каримова, Зулфия Қурбонова, Қумрия Облобердиева ҳамкасаба дугонларим ўзларига бириктилган 17 бош соғин сигирнинг ҳар биридан ҳозиргача 2000—2700 литрдан серқаймоқ сут соғиб олдилар.

Мен дугоналаримнинг ҳар бирини тонгги юлдузларга ўхшатаман. Энг ёрқин чарақлаган юлдузларгина тонгнинг жамолини кўришга мушарраф бўлиб одамларга қувонч, бахт, омад ҳадя этадилар. Дугоналарим ҳам ўз меҳнати билан элимиз фаровонлиги, юртимиз ободлиги, дастурхонимиз тўкинлигига хизмат қиладилар ва чўлпон юлдузларидек эзгулик йўлини қалб қўрлари, ёшлик шижоатлари билан ёритадилар.

Феруза ҚОДИРОВА,
Шофиркон район, И. Мўминов номли жамоа хўжалиги сут соғувчиси.

ШИРИН ПОМИДОР

Негев саҳросининг фермерлари сўнгги қиш мавсуми давомида Германия ва Буюк Британияга «Негев саҳросининг лаззати» сотув маркаси остида кўп помидор етказиб бердилар. Маҳсулот хийла юқори баҳоларда сотилди. Хорижга чиқарилган маҳсулотларнинг умумий ҳажми 40 минг долларни ташкил қилди. Саҳро иқлими шароитида помидор етиштириш бўйича дастлабки тажрибалар Негев саҳросининг қишлоқ хўжалиги тажриба марказида бундан бир неча йил бурун бошланганди. Унинг асл моҳияти сабзавот экинларини суғоришда геотермаль сувларидан фойдаланиш имкониятини ўрганиш эди. Маълум бўлишича, Негев саҳросида бундай сув заҳиралари беҳисоб бўлиб, унинг ягона камчилиги сув таркибида тузларнинг сероблигидадир.

Бу ерда мантиққа тўғри келмайдиган ғалати томони шундаки, юқори даражада шўрланган геотермаль сувлари билан экин суғорилганда помидор ширин бўлади. Сифати паст, таркибида туз кўп бўлган сувни ўсимлик яхшилаб фильтрдан ўтказади. Бу ҳол экин ҳосилининг таъми-сифатини яхшилайди.

Негев саҳросининг қишлоқ хўжалиги экспериментал марказининг директори Янкель Москович бундай дейди: — Биз эришилган муваффақиятлар билан кифояланмоқчи эмасмиз. Ҳозирги пайтда бизнинг марказ Миср билан ҳамкорлик қилмоқда: мисрлик олимлар билан биргаликда биз Синай ярим оролида ширин помидорларни ўстириш лойиҳаси устида ишлаяпмиз. Геотермаль сув билан суғориб сабзавот етиштириш усулини бундай сув заҳираси бор саҳро ва қўриқ районларга эга бўлган барча мамлакатларда қўллаш мумкин.

Саймон ГРАЙВЕР,
Иерусалиминформ.

Ўзбекистон дея аталур,
Уни севиб эл тилга олур,

Чиройлидир гўё ёш келин,
Икки дарё ювар кокилин.

Р. АКБАРАЛИЕВ
олган сурат лавҳа.

ЎЗБЕКИСТОНГА МЕҲР

Деҳлилик журналист Кришнан Пармешваран Наяр Ҳиндистонда Ўзбекистонни энг яхши биладиган одам, деб эътироф этилди. У «Ўзбекистон ҳақида нималарни биласиз?» мавзусида ўтказилган танловда ғолиб чиқди. Уни «Таймс оф Индиа» газетаси, Ўзбекистон Республикасининг Деҳлидаги консулхонаси ва Ҳиндистон-Ўзбекистон дўстлик жамияти ташкил қилган эди. Кришнан Наярга мукофот сифатида Ўзбекистон бўйлаб текинга етти кунлик сафар қилиш имконияти берилди.

— Юз марта эшитгандан, бир марта кўрган афзал, — дейди ҳиндистонлик журналист табассум билан. — Ўзбеклар диёрида бу нақлнинг тўғрилигига яна бир бор ишонч ҳосил қилдим. Бу ерда кўрганларим кутганимдан зиёда бўлди.

Кришнан Наярнинг сўзларига қараганда, Ҳиндистонда бу танлов жуда нуфузли ҳисобланади. Унда турли ёшдаги, турли табақаларга мансуб кишилар қатнашдилар. Ўзбекистон билан ҳамкорлик қилаётган Ҳиндистон фирмалари оммавий ахборот воситаларида танловни кенг тарғиб қилди. Шу сабабли унда иштирок этишни хоҳловчилар кўп эди. Улар Ҳиндистон-Ўзбекистон ҳамкорлигининг турли жиҳатларига доир тўққиз саволга жавоб беришлари керак эди.

— Бу саволларга жавоб беришда қийналганим йўқ, — деб давом этади Кришнан Наяр. — Халқаро мавзуда ёзадиган журналист бўлганим учун Марказий Осиё минтақаси билан кўпдан қизиқаман. Ўзбекистон тўғрисида гапирадиган бўлсак, унга журналист сифатида эмас, балки инсон сифатида қизиқишим зўр. Ўзбекистон ва Ҳиндистон халқларининг тарихи, маданияти ва анъаналарида ўхшаш жиҳатлар кам эмас. Кўплаб атоқли олимлар, мутафаккирлар, шоирлар сизнинг диёрингизда ва Ҳиндистонда яшаганлар ва ижод этганлар. Абу Райҳон Беруний, Амир Хисрав Деҳлавий, Заҳириддин Муҳаммад Бобур ана шундай зотлардир. Бобур даврини эса мактабдаёқ ўрганамиз. Анъанавий дўстона муносабатлар давлатларимиз ўртасида ҳозир ҳам давом этмоқда.

Бахтим бор экан, республикангиз мустақиллигининг икки йиллиги байрам қилинаётган кунларда Ўзбекистонда бўлдим. Мен эса республикангизни жуда катта иқтисодий имкониятга, хом ашё ресурсларига эга бўлган истиқболи порлоқ давлат деб биламан. Ҳиндистонга қайтиб борганимдан сўнг ҳамма кўрган-кечирганларим ҳақида ўзим ишлайдиган «Экономик таймс» газетасига, албатта ёзаман.

Халқаро мавзуда қалам тебратувчи, турли мамлакатлар ўртасидаги муносабатлар ривожи масалалари билан шуғулланувчи журналист сифатида Ҳиндистон-Ўзбекистон муносабатларининг келажаги порлоқлигига аминман.

Ўзбекистондан жўнаб кетар эканман, қалбимнинг бир парчасини шу ерда қолдириб кетяпман, — деди хайрлашув чоғида Кришнан Наяр. — Деҳлидан Керала штатидаги мен яшайдиган Тримвандрам шаҳрига нисбатан Тошкент яқинроқ. Ўзбекистонга яна келиш умидидаман.

И. ГРЕБЕНЮК.
ЎзА мухбири.

ШАЙТОНГА СИҒИНУВЧИЛАР

Ироқ, Сурия, Туркия, Эроннинг қатор вилоятларида Оллоҳга эмас, шайтонга ҳамду сано ўқишга асосланган мазҳабдаги жамоалар истиқомат қилишади. Бу мазҳаб тарафдорларининг таъкидлашича, ёруғ оламдаги барча воқеа-ҳодисалар Шайтони лаъиннинг иродасига боғлиқ. Шу боис ёруғ дунё адолатсизлик, гуноҳ ишлар, бузғунчиликка тўладир. Бинобарин, дунёни жамики иллатлардан ҳоли қилиш учун Шайтони лаъинни йўлга солиш, аниқроғи унинг мурувватига эришиш жоиз.

Шу мақсадда язитлар (шайтонга сиғинувчи мазҳабдагилар шундай номланади) Шайтони лаъинга ҳамду сано ўқишади, қурбонликлар қилишади. Лекин қизиғи шундаки, Шайтони лаъин номини тилга олиш қатъиян маън этилган...

Янада ажабланарлиси шундаки, борлиқ ижодкори саналмиш Шайтони лаъин негадир товус қиёфасида таърифланади. Язитлар динига оид тантана ва маросимлар пайти мисдан ясалган товус ҳайкали мўътабар жойга қўйилади.

Язитларда хўроз гўштини ейиш таъқиқлаб қўйилган, чунки хўроз товусга ўхшаб кетади. Бу мазҳаб вакиллари учун зангори ранг ҳам бехосият саналади, сабаби — Шайтони лаъин бу рангни ёқтирмас экан...

Язитлар диний таълимоти, турмуши ва қарашларида бошқа қоронғи нуқталар, ажабтовур жиҳатлар оз эмас. Зотан, улар тоғли минтақаларда, киши қадам босиши қийин овлоқ жойларда истиқомат қилишади. Бундан ташқари, бутун ер юзидаги халқлар ва элатлар ичида лаънатга учраган Шайтони лаъинга сиғиниш аҳли жаҳоннинг нафратига дучор бўлиш билан баробардир.

Чиндан ҳам асрлар мобайнида язитлар таъқиб остида бўлишди, қувғин ва қирғин қилинди. Шунга қарамай, Шайтони лаъин тарафдорлари ҳануз ўз таълимотидан юз ўгиришгани йўқ.

Бош муҳаррир Н. ЁҚУБОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Н. ҚАЮМОВ, М. ИСЛОМОВ, М. МИРЗАЕВ, Ҳ. РАҲМАТИЛЛАЕВ, М. ҚАЮМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), С. САЙДАЛИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), О. ҒОФУРОВ (масъул котиб), Н. ОРИФЖОНОВ, К. РИХСИЕВ, Э. ИБРОҲИМОВ, Р. БОБОМУҲАМЕДОВ.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, «Узплодоовощвинпром» концерни, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги, «Қишлоқ ҳақиқати» журналистлари жамоаси.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР, Муҳаррир ўринбосарлари —33-44-43, 33-16-27. Масъул котиб—33-09-93, Масъул котиб ўринбосарлари—32-56-25. Деҳқончилик бўлими—32-56-35, 32-54-51, 33-09-93. Қайта ишлаш саноати бўлими—32-56-31. Ижтимоий ҳаёт бўлими — 32-56-34. Чорвачилик бўлими—32-56-22. Мелиорация ва қишлоқ қурилиши бўлими — 32-56-33. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 33-09-93. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-54. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими — 32-54-49, 32-54-52. Безатиш бўлими — 32-58-79.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 000096. Буюртма Г-533. 29070 нусхада босилди, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди — 19.45

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6.